90490
Vedut

DINNYETAN,

VAGY

A DINNYE NÖVÉNY- S ANNAK TERMESZTÉSÉNÉL
ELŐFORDULÓ TÁRGYAK

ELMÉLETI

ÉS

AZ EDDIGITŐL SOK TEKINTETBEN ELTÉRŐ

DINNYEMIVELÉS

stb.

IRTA

HOITSSY MIKSA,

N. OROSZI JEGYZŐ.

PFEIFF[illegible] AJÁTJA.

RÁCZ ZOLTÁN
egyetemes
könyvesboltja
BUDAPEST, IV.,
Pázmány Péter-tér 5.
Telefon: 187-472.

A 90490

Tanegiegy Vényo
373.

DINNYETAN,

VAGY

A DINNYE NÖVÉNY- S ANNAK TERMESZTÉSÉNÉL
ELŐFORDULÓ TÁRGYAK
ELMÉLETI
ÉS
AZ EDDIGITŐL SOK TEKINTETBEN ELTÉRŐ
DINNYEMIVELÉS
AZON MÓDJÁNAK, MELY A LEGBIZTOSABB EREDMÉNYHEZ VEZET — TAPASZTALÁSON ALAPULT
S OKOKKAL TÁMOGATOTT
ELŐADÁSA.

IRTA
HOITSSY MIKSA,
N. OROSZI JEGYZŐ.

PESTEN.
PFEIFER FERDINÁND SAJÁTJA
1857.

SZTE Klebelsberg Könyvtár
J001065983

Mi mindnyájan, nem csak mi magyarok, hanem a németek, franczíák, olaszok és angolok is, még korántsem termesztjük *legjobban* a dinnyét. Száz év mulva hihetőleg kaczagni fogják most követett művelésmódunkat, és még akkor sem lesznek a dinnyészet tetőpontján. — — —

Szontágh.

A 90490

Pest 1857. Emich Gusztáv könyvnyomdája.

BEVEZETÉS.

Rövidséget keresek müvemben, azért okszerűnek láttam a dinnyenövény elméleti leirásával, annak alkalmilag gyakorlati, vagyis tenyésztési és kezelési módját egybe foglalni.

Eképen egyszeri átolvasással a dinnyének ugy mint növénynek, — továbbá annak tenyésztési és kezelési módjának — minden csinja binja okszerüleg kitanulható.

Czélszerűnek láttam végre ezen elöadás után a dinnyetenyésztés és kezelésnél főleg igényelt pontokat, tenyésztési időszakonkint röviden akép ismételni : hogy a dinnyész a gyakorlatnál, idővesztő keresgélés mellöztével, e szerint müködhessék. (47. §.).

Végre a dinnyenövény körül egyedül azon nézeteket foglalom müvembe, melyek annak kezelési-

köréhez tartoznak, vagy a kezelés körüli ujabb felfedezésekhez irányúl szolgálandhatnak; és azért ha az olvasó e növény felöl történeti vagy helyrajzi ösmeretekhez is óhajt jutni: utalom Szontágh Gusztáv szenvedelmes dinnyészéhez; mely munkába mindent, mit irodalom eddig szült, szorgalmasan egybe halmozva talál. Dinnyész iróink eddig azon hibát követték el, hogy a hely s körülmények figyelembe nem vételével, a dinnyemivelésre egyoldalú szabályokat állitottak fel; — vagy ha felhoztak is több, különböző helyiségi mivelésimódokat, nem fedezték fel azon helyiségi körülményeket, melyek miatt e vagy ama mivelésimód divatba jött, miböl az utánzók azon hibába estek, hogy a helyi körülményekkel ellenkezö mívelésimódot használtak csak azért, mert az, itt vagy ott kedvezö sikert hozott; én a dinnyemívelés szabályát e munkában akép állitottam fel, hogy azokban a dinnyész, helyiségi körülményeihez alkalmazott legjobb módot kiválaszthassa.

ELSÖ RÉSZ.

1. §. *A dinnye palántáról.*

A dinnyenövény, mely a növények országában az ugorka és tök fajokhoz tartozik, mert azt, ugyan azon irányban ismételt párositás, ugy az egy, mint a más nembe átvezetheti, p. o. nekem 1852-ben Puszta Bodonyban termett egy tök alakú dinnyém, melyen oly márványozott festékü korona volt, mint azon úri tökökön, melyek épen akkor a szomszédom kertében tenyésztettek; 1856-ban Nagy-Orosziban az ugorka közé elvetődött egy púpos alakú úri tök, melynek héján olyatén tüskés bütykök sürün mutatkoztak, milyenek szoktak lenni az ugorkán; hogy a dinnye ugorka közé ültetve, az ugorkának nemcsak szagát, de ízét, sőt alakját is magára ölti: ez elösmert dolog. Ezek tehát világos tanúi annak, hogy a dinnye, tök, és ugorka egy fajbeli növények, melyek-

nek bölcsője egyedül azon éghajlat lehet, hol a fagyot nem ismerik; nálunk tehát a dinnye csak gondos ápolás mellett tenyészthető.

Minthogy azonban a dinnye a nyersen ehető gyümölcsök sorában áll, azért némi előnyt ad néki az, hogy oly évben is, midőn egyéb gyümölcsöket a téli vagy tavaszi alkalmatlan időjárások, vagy kártékony állatok tönkre tettek, e hiány a dinnye által, minthogy ez okszerű kezelés mellett bizonyos termést hoz, kipótolható; — továbbá a dinnye azon évszakban lép elő, midőn a nemesebb gyümölcs még éretlen; a nap azon sugári, melyek minden növényeket megpörköltek, a dinnyetenyésztét elősegítik; ekkép az éh és szomj enyhitője egyaránt lévén a tápszereknek, az év legsürgetőbb szakában pótlója; midőn a forró napok lankasztanak, a dinnye jótékony szellemként épen akkor terem elő s a testnek elevenséget, a léleknek nyugalmat hoz. Alföldön, hol fa, és forrásvizek gyéren vannak, az, mi lankadt testnek árnyék, az mi szomjas kebelnek hűs forrás viz; továbbá rövid életen által ugyan, de mióta a dinnyetermést figyelemmel kisérem, azt tapasztaltam, hogy épen azon évben, midőn az éhinség magasabb fokra hágott, a dinnye ohajtott termést hozott.

A jó sárga dinnyéveli mérsékletes élés, a gyom-

rot — emésztő nedvekkel ellátván — tevékeny álapotba helyezi; a testen a húst neveli, a vért tisztítja, az ínyt és fogakat erősiti, az arczbőrnek eleven színt és szépséget kölcsönöz, a nemi ösztönt feléleszti, magtalanságot gyógyitja, s a gyermeknek hasznos nyalánkság, mert erősit s a növendéktest idomos és csinos kifejlését elősegíti.

A dinnye ezért — termetre, valamint kül diszre, husíz, és illatra nézve is — a gyümölcsök fejedelmének mondható.

Minthogy a dinnye, mint mondám az asztali gyümölcsök sorában áll, azért az eddigi szokás szerint az ebéd végével esszük; én azonban sokkal helyesebbnek találnám, a sárga dinnyét mindjárt leves után enni, a következő okoknál fogva: a) a dinnye a legnagyobb forróság idején jő asztalra, a midőn a meleg leves a testet felhevítvén, igen jól esik ezt a dinnyével meghűsítni; b) a dinnye jó étvágyat készit s a gyomrot az emésztésre elősegiti; tehát reá jól esik az ebéd; c) az ember ebéd után rendesen fázni szokott, mit a dinnye nagyobb fokra emelvén, e hatás kellemetlenné lesz; d) a dinnye íze egész tökélében élvezhetőbb akkor, midőn még a gyomor eltelve nincsen, mint akkor, midőn már az ember pukkadásig el telt más eledellel, a midőn is már egyedül csak a szem bir étvágygyal, a gyomor pedig terheltetik.

A dinnyenövény alkatrészei következők:

2. §. *A főgyök.*

A főgyök földben lévő része gyökerekbe, földön kivül lévő része (törzs) pedig indákba megy által.

A főgyöknek a földbe (kivéve a görög dinnyét) mélyen nyúlnia nem szabad, ne hogy gyökereit is mélyen eresztvén, ezek által a föld mélyében lévő nyersebb anyagokat szivárogtassa az indákba, melyek a gyümölcstől idegen részek lévén, — csak a nyersebb alkatú növéseknek, melynek az indák s ezeknek levelei — elősegitői; és igy a növény — inkább indák és levelek növésével foglalkozván, később érlelődik azon fokra, melyben gyümölcsöt termelne, s eképen a gyümölcs késő születvén a világra, későbben is érik; de ha tökéletesen megérett is, nyers és vad anyagokkal táplláltatván, oly finom soha sem lesz, mint ellenkező esetben. — Annak elmellőzéseül, hogy a főgyök mélyen a földbe ne verjen, czélszerűnek látom az átültetést (43. §.) vagy pedig öreg mag ültetését, mely esetben a főgyök erőtlenebbül születik a világra, mintsem gyökeret mélyen verhetne.

3. §. *A gyökerek.*

A gyökerek azon finom csővecskék, melyek a föld nemesebb nedveit s páráját kibányászván, azt a főgyökön által az indákba szivárogtatják.

A gyökereknek finomaknak kell lenni, hogy csak egyedül finom nedvek felkarolására legyenek hajlandók, mi átültetéssel eszközöltetik, mert ez által a gyökerek megszakadozván, minden megszakadt gyökér azonnal több és finomabb szálakat hajt; öreg mag szinte azért ajánltatik, mert az nem képes vastag gyökereket termeni.

A gyökereknek egészségeseknek is kell lenni, azért csipős nedvekből kiérett, s nem rodhasztó földbe (gyep) kell ültetve lenniök; — mert ellenkezőben a gyökerek megrozsdásodván, az általuk szállitott nedvek már a gyökérben megromlanak, ha különben még nem romlottak.

Lágy s könnyen átható földre is (homok-iszap márgás agyag) van szükségük a gyökereknek, hogy legfinomabb szálaikkal minél több tért foglalhassanak el.

Léggel bővelkedő földre is van szükségük a gyökereknek (márgás agyag-iszap- és televény): mert ezek inkább földpárával élnek, mint vizzel.

József Attila Tudományegyetem Könyvtára SZEGED

Kövérnek is kell lenni a földnek, (érett trágya és televény) hogy azon gyenge szálacskák anyagot bőven nyerjenek a tova szállításhoz.

Meszesnek is kell lenni a földnek, (márgás agyag) hogy a gyökerek attól a táplálásra ingert nyerjenek.

Nedvtartónak is kell lenni a földnek, (márgás agyag—konyhasó), hogy a gyökerek abban el ne asszanak, s végre

a földnek melegnek is kelletik lenni, (ló-, madár- s juh trágya), hogy a hidegtől a bézna gyökerkében lévő azon pórusok, melyeken által a párát — a nedveket — felszivják, be ne záródjanak, söt inkább tárva tartassanak.

Végre legyen a föld könnyen átható, hogy abban a gyökércsövecskék minél terjedelmesebb üreget nyerjenek, mert a dinnye, valamint a tök is csöves szár- és gyökerekkel birván, e csövek nem egyébre valók, mint a föld páráját a növénybe felvezetni, mely pára azután — a növény hideg s hüsitő természetü lévén — e csövecskékben tápláló nedvvé képződik (condeusálodik); szükséges tehát hogy a gyökerek és szár, üregben minél terjedelmesebbek legyenek, mert annál több párát emelnek fel, s annál több tápláló nedv képeződik bennük. — E czélból javallom a dinnyét mintegy arasznyi magosságú kupanokba ültetni, melyek-

ben a földszinén felül eső gyökerkék a lég befolyásának jobban oda advák.

4. §. Öntözés.

Öntözés főkép hideg vizzel a gyökerkékre ártalmas, mert a dinnye mint felebb allitám, inkább gőzzel, mint nyers vizzel él, öntözés által pedig, minthogy a föld a gyökerekhez tapadván azokba a léget nem bocsájtja, a lég a gyökerkéktől elrekesztetik, s a tömöttebb viz a csövekbe tolakodván, ott meg reked s tovább nem szállitatik, a mikor is eczetesedésnek indulván, rodhadást idéz elő, minek folytán a palánta mind addig sinlik, míg a rodhadtak helyét uj gyökerkék el nem foglalják.

A palánta a tenyészés azon stádiumában, míg virágzásnak nem indult, ilyetén eczetesedésnek kitéve nincsen, mert akkor meg az anyag sokkal éretlenebb benne, minthogy eczetesedésre hajlandó lenne, és épen ezért ez álapotban a vizet megtüri ugyan, de én ezt akkor is a föld porhanyósága megtartása tekintetéből csak meleg ágyban javaslom tenni, hol az öntözés elkerülhetlen.

A dinnyenövénynek minden tagocskája bir saját gyökerkét, melyen által táplát nyer, innét van azután az, hogy öntözés után a levelek és indák (bár ha azokat közvetlen nem is érte a viz)

rozsdát kapnak, és ki is vesznek, mert az öntözés által ezen saját gyökerkék megfojtatnak; továbbá különösen a kötődni kezdett gyümölcsre károsan hat az öntözés, mert az oly finyás, hogy ha valamely gyökerkéje csak perczig szenved is, elsárgul és elvész.

Tanácsos öntözés helyett a földet kissé megsózni (konyha-só), mi nedvességet okoz, vagy meszes földet (márgás agyag) közéje vegyiteni, melyből pára fejlödik ki, s ez által a dinnyenövénynek folytonos tápla nyujtatik.

Továbbá a megázás után megcserepesedett, vagy összetapadt földet szükséges mindannyiszor megbolygatni, hogy abba a kül lég behatván, több pára fejlödjék ki. — A földbolygatást akép kell intézn, hogy nagyobbára a földszinén lévő gyökerek azáltal meg ne sértessenek.

Meleg ágyban azonban a dinnyepalántákat öntözni szükséges, mert ott különben kiszáradnának, de itt az öntözés nem is oly káros következésü, mint a szabadban, mert a palánta folytonosan melegitetvén, a viz abban azonnal párává alakul; a közvetlen öntözést azonban itt sem ajánlom, hanem a palántáson kivül a deszka melletti hézagon által, az alatta lévő ganéjt, még pedig forró vizzel kell öntözni.

A meleg vizzeli öntözés azért tanácsosb a hi-

degnél, mert ez párolgása által levegöt fejt ki, mely a dinnyepalántának valódi eledele.

Történhetik azonban minden századik évben midön a fészek annyira kiszikkad, — hogy ha csak a föld nem nedvesitetik, a palánta kivész; ekkor öntözés helyett a következöket ajánlom.

a) A száraz por köröskörül a gyöktöl eltávolitandó, és helyébe nedves föld teendö.

b) A nedves föld hogy ismét ki ne száradjon, mohával akkép takarandó be, hogy a palánta szabadon legyen.

c) Vagy pedig végy egy fazékat — lyukaszd ki fenekén, a fazékba tégy tyúk trágyát, készits 3 botból, melynek végei összefoglaltattak, háromlábat, akaszd reá a fazékat, helyezd a palánta felé, önts bele meleg vizet, ha sürün csepeg, szúrj a fazék lyukába egy pálczikát, és ennek végét helyezd a növény tövéhez. E móddal esöviz gyanánt fog nedvesitetni a palánta, mely viz részszerint a fazékban, részszerint csepegés közben léggel megtelik, és hasznosabb a közönséges öntözésnél.

Fel fog hozatni az öntözést rosszaló elvem ellen az, hogy esö által is öntöztetik a plánta, és ez a dinnyének hasznára van: tehát az öntözés hasznos. Válaszolom, hogy az öntözés és esö között különbség van, ugyanis: 1-ször az esö a föld-

ből jövő párából fejlődvén ki, akkor midőn felülről esik, alulról a földpárái dolgoznak felfelé; s épen ez mozditja elő a tenyészést; 2-szor az első cseppek légben hullván alá, léggel annyira megtelnek, hogy kicsiben hólyagocskákat képeznek, mely hólyagocskák a földbe nyomulván, oda magokkal léget — a dinnyenövény közvetlen táplját — visznek; — ellenben a csöbörrel vagy rózsással való öntözés oly edényből történik, hol a viz tömegben lévén, a nyomás által a légtől megfosztatott, s csője rövid lévén, e közben kevés léget szedhetett fel.

5. §. *A Törzs.*

A törzs harmadik része a palántának; mely az indákat foglalja össze, s mennyiben ez a levegőnek kitéve van, zöld szint ölt magára, ha azonban a föld alá sülyesztetik, gyökeret ver magából. — Ennek minél rövidebbnek kell lenni, mert ez tulajdonképen az egész növénynek felesleges és csak összefoglaló része, s minthogy annál tökéletesebb a plánta, minél közelébb esnek indái a gyökerekhez, ha a törzs véletlenül magasra talált nöni (mi rendesen árnyékos helyen avagy borús, esős és hideg időkben, avagy nagyon meleg palántásban történik) átültetéskor be kell sülyeszteni ugy, hegy a maglevelek a földszinén csak valamivel

legyenek felül, vagy pedig ha a palánta át nem ültettetnék, fel kell azt porhanyó földdel tölteni azért, mert e mütét által annak a földtöl az indákig nyúló csapja kevésbé tétetik ki sérelemnek (pedig ha ezen, az egész növényt összefoglaló csap megsértetik, szenved az egész növény) és a rövidebb, de épen azért kövérebb csapon a tápla gyorsabban s nagyobb tömegben szállitatik az indákba, melyek a vastagabb törzsröl vastagabb minöségben termenek meg, s azért erötelje sebbek lévén, a gyümölcstermelésre alkalmasabbak is; és végre a magas törzs az indák sulya alatt meghajlik, mi által a benne foglalt tápszállitó csövecskék ellapulnak, és a táp tova szállitására egy idöre végkép, a többire nézve pedig részben képtelenekké tétetnek.

Hogy pedig a palántásban a törzs hirtelen magasra ne nyúljék, szükséges hogy abban a föld és födél közötti tér egy arasznyival magasabb alig legyen, mert a magasabb palántásban a szorult levegö vastagabb lévén, a növény azt túl nöni iparkodik, és azért hirtelen felnyúlik; szükséges továbbá nagyobb höség alkalmával a palántás fedél felemelése.

A törzsrodhadás többnyire onnét ered, ha akkor, midön a gyökek a földböl sok nedvet szállitván az indákba, ezek növése a lég elhülése alkalmával

megakad, mi rendesen forró napokkal párosult hideg éjszakák idején történik; ekkor t. i. a nedvek a törzsböl az indák felé tolatván, minthogy az indák a hideg lég miatt növésükben megakadnak, — és ezért e nedveket be nem fogadhatják; az összegyült s eczetesedésnek indult nedvek a torlás helyén kifakadnak, s kiszivárgásuk által rodhadást idéznek elö; e bajt három móddal lehet megelözni: a) nem öntözéssel, mert az öntözés nedvböséget, dugulást okoz; b) oly sürü ültetéssel, hogy az indák egymást mielöbb befödvén, a levéltakarók alatt mérsékelt léget nyerjenek; mely légben az indák a helyett, hogy megfásultak volna, folyvást tágulható gyengédséget nyerjenek, mely gyengédség egyedül árny alatt eszközölhetö; c) lótrágya használata által (36. §.), mely a dinnyés felett mérsékeltséget tart.

Ha már a baj megtörtént, tanácsos a törzsöt hamuval, vagy porrá tört szénnel feltölteni, mi az eczetesedést magába szívja, s ekkép a rodhadás hevességét gyengíti.

A törzsöt meg szokták rontani a hangyák aképen, hogy kora tavaszban, midön még egyéb ennivalót nem kapnak, a fögyöknek neki esnek, és annak húsos héját lerágják; s lerágják leginkább akkor, midön az a hideg ellen be vagyon fedve, mert akkor a födél védelme alá nagyobb számmal

gyülekeznek össze, és a plántát tömegesen emésztik; ezeknek vagy szalonna héját kell oda tenni, melyen inkább rágódnak, vagy mintegy borsnyi nagyságú tetüzsírt, — melytől megdöglenek — kell ragasztani a növényre.

6. §. *A Herélés.*

Hogy a törzs a légbe magasan ne nyúljon, hanem abból mielőbb indák származzanak, és igy a gyümölcstermelés elősegitessék, szükséges azt megherélni.

A herélés, ha melegebb tartományokban, hol a növénynek kifejleni elég ideje van, hol a kifejlés hidegek által nem gátoltatván, hirtelen történik, talán nem is igényeltetik; a mi mérsékeltebb éghajlatunkban el nem mellözendő azért, mert ez által a törzs növése megakasztatván, az indák, melyeken a gyümölcs terem, kényszeritetnek korábban létre jönni, ezek tehát a gyümölcsöt hamarabb termik meg, minek eképen több ideje van tökéletességre fejleni és megérni.

A herélést következőképen kell megtenni: midőn a törzs már két mag és két rendes levelet hajtott s akkor rendesen már a következő hajtás is csirában az ötödik levélkébe befoglalva meglátszik, ezen csira azon levélkével, melybe takarva van, egy kötötő alakú eszközzel, vagy toll-

kés hegygyel hanyatfelé leböketik — hanyatfelé azért, mert eképen könnyebben és sérelmes piszkálás nélkül csuklik le. A herélés rendesen reggel történjék, mert délben a fonnyadt csíra nehezebben szakad le. Javallom a herélést ily gyenge korban tenni (söt e tényt e korban a dinnyetermelés egyik lényegesebb eljárásának lenni állitom) mert igy hamarább vezettetik a növény czéljához: nem vesztegetödik t. i el belöle annyi, mintha nagyobb hajtása vágatott volna le, mi a zsenge növénynél lényeges külömbséget okoz, de nem is sérül meg ez által a növény annyira, mint ha lúdtoll vastagságú törzs több levelekkel vágatott volna le később róla, mert a herélés után a növény mintegy 7 napig sínlik s azután termeli az indát és kötödik gyümölcse; már most ha a dinnyész e sínlést azon kora időre helyezi, midön még hidegebb lévén, a plánta alig nő, s nem várja meg a melegebb időket, melyek belöle több levelet kicsalnak, mondhatom néha heteket nyert meg, mert a sínlés idejét oly korra tette, midön a plánta a hideg miatt ugy is sinlett volna s a melegebb idő bekövetkeztével a herélt növény azonnal termelésnek induland; mialatt a későbben herélt növény a szülési időt kiállani köteles lévén, termelésével tetemesen hátra marad; végre midön a növény megheréltetik, a törzs azonnal mel-

lék indák s ezek közvetlen gyökerei termelését kezdi meg aképen, hogy elöször is a törzsben lévö csapjaikat tágitja meg; ha tehát a törzs még gyenge korban heréltetett meg, e csaptágitás a gyenge alkatú törzsben könnyebben, és sikeresebben történik, s ekképen a csapok és általuk a törzs hírtelen és tetemesen vastagodnak, mi az elérett és fásult törzsnél nehezebben és nem oly sikerrel történik. Eképen a törzs husossabb s erösebb indákat és gyökereket képes a világra hozni, — melyek ismét a gyümölcstermelésben szám alkat és nemességre nézve nagyobb képességgel birandnak.

Iparkodtam a dinnyetenyésztés e leglényegesebb eljárását okokkal támogatni, s ezek hiányában szabad legyen állitanom azt, hogy elvemet a tapasztalás mindenkor akép erösité meg, hogy a herélésben ellenkezöleg eljáró dinnyész társaimat a termelésben mind annyiszor, és minden tekintetben megelöztem.

A görögdinnyét herélni felesleges, mert ez azonnal indákba — melyek magokkal gyümölcsöt is hoznak — folyik szét.

7. §. *Inda.*

Az elöadott módon megherélt növény mintegy 7 napig tetszöleg egy álapotban marad ugyan, de

a törzsben inda termelésre készül, s 7 nap mulva mind a négy levél tövében a törzsből gyenge alaku bütykök fejlődnek ki, melyek ha az idő kedvező, tüstént indává alakulnak, s ez a növény 4-ik része, — melyből a levelek, virág s gyümölcs közvetlen jönek.

Midőn az indák a fen eléadott herélésimód után mint egy arasznyi hosszaságra nőttek, a jól táplált s nem késői faju növény törzsén, az indák csöveinél gombostőgömb nagyságú bütykék mutatkoznak; ha ezek halmozottak, sötét zöldek, közöttük fehéres pontok (a némvirág zsengéi) sürün mutatkoznak, akkor sikerdús termést várhat a dinnyész, mert ezekből azonnal virágbimbók fejlenek ki, s hosszabb csutakokon dinnyécskék mutatkoznak, melyekből az elő s legtökéletesebb dinnyék nőnek, legtökéletesebbek azért, mert ezek előbb hozatván a világra mint az indák, gyümölcsei a fejlődésre több időt nyertek, továbbá a főgyökhöz legközelebb lévén, legtöbb táplálékban részesülhetnek; és végre arra mutatnak, hogy az ültetés sikerült, és mint ilyen, következetesen sikerült termést is hoz.

Azért a termesztő minden ipara oda legyen fordítva, hogy a törzs ezen korai terméskéit a kora tavaszi hideg ellen óvja; mit éjjeli takarókon kivül, pörkölő tavaszi szelek ellen nappali takarók-

kal, milyen a fűzgaly, moha, egy marék fű-, és segéd ültetvényekkel, lehet előmozditani.

8. §. *Mák és kender.*

A mákot mint segéd ültetményt ajánlom, mért, mert 1-ször: a mák valamennyi növények között legkorábban termeszthető, valamint hogy azt a hó elmente után azonnal is el kell vetni. 2-szor a mák kövér leveleivel légmérsékletet legjobban tarthat, de egyébként is heves természetü lévén, maga körül a levegöt melegiti. 3-szor diszes és hasznos volta mellett a dinnyésnek nem árt, mert akkor midőn árnya ártalmas lehetne, t. i. gyümölcs éréskor, már elérett s kiveszett. 4-szer a mák keserü növény lévén, a dinnyeföldböl minden keserü és fanyar részeket kibányász, és egyedül édes részeket hágy a dinnyének táplálékúl. 5-ször a vakand, hangyák, s egyéb férgek a mákkal bővelkedő helyeket kerülvén, a dinnyésnek nem árthatnak.

A mákot a dinnyés helyére kora tavaszkor a mint a hó elment, el kell hinteni, a dinnyefészkek ezért akadály nélkül elkészitetnek s az elhintett mákból a megmaradottak tenyészni hagyatnak, s a dinnyemag vagy palánta a maga helyére ültettetik, később a mint a mák terepedni, s felesleges lenni kezd, lassanként kitépetik, s végre legfe-

lebb is egy vagy kettő minden fészeknél felnöni megérni hagyatik; — ha a mák nem sikerült, akkor dugassék minden fészek mellé kendermag, mi ott kikel, és terebélyes növéseivel légmérsékletet, a jég, ragya, és szél ellen gátot képez, mélyen benyúló töve a vakandot elüzi, szaga a dinnye által beleheltetvén, ennek arómát kölcsönöz.

9. §. *Másod herélés és csonkitások.*

A kései fajúk s nem sikerült palánták, valamint az uj magból termett buja, csak inda és levelekben dús palánták indái többnyire hidegebb, és esős időkben pedig átalában minden palánták magtalanul szoktak indába nöni.

Továbbá ha a földben sok emésztő féreg van, mely a gyümölcstermett inda közvetlen gyökereit megsérti, ekkor a már kötödö vagy kötödött gyümölcs elsárgul s kivesz.

Ilyenkor azon kell lenni, hogy a palántán mielőbb gyümölcs hajtassék ki, mit egy második herélés által kell elöidézni, mely akép történik, hogy az inda hegye az 5-dik levelen túl lecsipetik, mely lecsipés után a levelek hónaljaiból mellék indák, többnyire némvirágokkal fejlödnek azonnal ki.

Ezen másod heréléskor figyelni kell az időjárásra, mert ha erre hideg idök következnek, az

hasztalan söt káros is; a gyenge gyümölcskék t. i. elsatnyúlnak s a plánta gyengítetett; ha tehát hideg és szeles időkre van kilátás, akkor tanácsosabb a heréléssel várakozni. (58. §.)

Ha a másod herélés sem sikerült, meg kell próbálni a harmad herélést is a másod indákon, mi által végre mégis csak termésre hozatik a növény.

A másod, vagy szükség esetében harmad herélés után az indák csonkitása, — némely elöadandó eseteket kivéve — be van fejezve; azért az indákat egyre másra elvagdalni nem javallom, mert igy a plánta, gyümölcstermö hónallyuk kinövesztésére folytonosan ingereltetvén, annak elgyengülése, vagy épen halála idéztetnék elé.

De leginkább a gyümölcsnemesités szempontjából nem javallom a csonkitásokat, mert igy a palánta nyers nedveinek a gyümölcstöli eltávoztatására szükségelt organumok hiányozván, azok a gyümölcsbe tódulnának, s ott vad szagot, torzsahúst és fanyar ízt okoznának.

Különösen nem javallom bántani azon madzag indát, mely rendesen minden gyümölcscsel, a föindából nyulánk vesszöjével s ritka leveleivel kinö, mert ez azon kanális, mely növése által a gyümölcsnek vagy meg hozza a hiányzó nedveket, vagy a feleslegeseket tovább szállitja, saját növesztésére forditván azokat.

Szükség az indákat még azért is folyni hagyni, hogy tovább szövődvén, egymást lefoglalják, s az idő viszontagságaival annál jobban daczoljanak, s leveleikkel az indák egymást, s a gyümölcsöket védjék.

Az ugynevezett fattyú, vagy sarj indák, melyek rendesen az indák mellett a törzsből vékony s hosszasan nyúlnak ki, mint olyak, melyek az indákból a nedveket elszívják, s igy a gyümölcstermést tán gátolják, és semmi haszonra nem mutatnak, ha tetszik lemetélhetők; én azonban nem teszem azt, mert ezek leveleikkel a különben kopaszra maradt főgyök s indák részeit eltakarván, azokat a napszúrás, ragya, jég és tőrodhadástól megvédik s a gyümölcsöt nemesitik.

Végre a szalag indák, melyek a buja palánta korcsnövései, melyek a tőben két vagy három indákból összeforván, addig, míg szét nem válnak, gyümölcsöt nem termenek, — a termést tehát késleltetik, s igy ártalmasak, azonnal a mint észrevétetnek levágandók, hogy helyüket gyümölcshozó inda foglalhassa el.

Minden indának van egy saját gyökere, és innét van az, hogy sokszor a növényen egy vagy több inda ellankad s el is szárad a nélkül, hogy arra kül befolyás okot adott volna; mert azon gyökér, mely azon elfonnyadt indáé, féreg vagy egyéb

által megsértetett. Ellenben ovószer nincsen, hanem az ily fonnyadt inda levágandó; ha azonban az egész növény kezdene lankadni, azt mindjárt kitépni nem kell, mert ott bizonyosan a törzs sértetett meg s pár nap mulva a mellék gyökerek veszik át a táplálás kötelességét s a növény bár elmaradt s szenvedett, mégis több esetben fel fog éledni.

Az indák a mint őszkor az utolsó használható dinnye megérett, a törzsel lemetszendők azért, hogy a dinnyést tovább hasztalanul ne zsarolják.

10. §. A maglevél.

Azon húsos levelke, mely a magban volt, fehér bélből alakúl, a dinnyeplántának az, mi gyermeknek az emlő, mert ez a magból kikelt, s még levél és gyökerekkel el nem látott növény táplálására oly befolyással van, hogy ha lecsipetik avagy megsértetik, ez által növése a palántának több hetekre elmarad, azért annak ép ugy kifejlésére, valamint a már kifejlettnek megovására különös figyelmet kell forditani.

A maglevelek ha barnák, jele hogy a föld el van találva, ha nem, akkor gyümölcsöt, főkép jót alig várhatsz. Azért ilyenkor, ha már az ujraültetéssel elkéstél, vagy a fajból különben kifogynál, a gyöktől a földet mintegy 3 ujnyi mélyre

szedjed el, elöbb az egy felén készitvén mintegy két arasznyi széles gödröt s azt jó minőségü földdel megtöltvén, azután a másik felén kell hasonlag földet cserélni; mielött azonban a gödör betöltve lenne, a palántáról a régi föld egész a gyökig lekapartatik. Vagy pedig a palánta ásóval földestöl kivétetik, s uj földbe tétetik által, de ekkor is a régi föld gyökig lehámoztatik. E mütétekhez használt uj föld nedves legyen, mely azután a gyökekhez kimélettel jól oda illesztetik, és ha forróság vagy szél van, akkor a palánta nap ellen befedetvén, csak reggel és estve takartatik be mind addig, míg a növény épülni kezd.

Megrontják a magleveleket.

a) A csigák, melyek van eset, hogy egy éjjel egész palántást ugy lerágnak, hogy az ember a volt palánták törzseire alig akad rá.

Erre nézve czélirányos a dinnyeültetvényt holmi bozótos helyektöl, tövis, vagy egyéb keritésektöl távolabb tenni.

Különösen ártalmasak nedves tavaszon a meztelen csigák, melyek csak gyakorlott szemmel lelhetök fel, többnyire a meleg ágyakban bent s nagyobb számmal születnek s a dinnyész legédesebb reményit döntik a semmiségbe.

Hogy ezen hivatlan vendégek a palántásban ne teremjenek, szükséges oda szüz gyep, és nem holmi

szérövakarék féle, vagy gaz alatti földet adni, melyekbe rendesen az ilyen csigák tojási rejlenek; szükséges a palántást fökép nedves időben több izben megtekinteni, annak minden szeglyukát megkutatni s az ily meztelen csigákat eltávolitani.

b) A hangyák, melyek kora tavaszkor részint a hideg szél elött a palántásba, vagy palánta födök alá huzódnak, részint pedig mert künn enni még nem kapván, eledel végett a dinnyenövény törzset elrágják.

Ha a törzsöt a hangyák már rágni kezdették, minthogy az rendesen a földben kezdetik, tanácsos a földet két-két ujal a törzshöz szoritani, aztán földet a törzs körül halmozni, mi által a hangyák a törzstöl kiszoritatván, a növény élete talán fentartható.

c) megszokott sérülni a maglevél a mag hibás ültetésével is (42. §.).

d) libák s tyukok is lecsipik a magleveleket; azért ezek a dinnyéstöl távol tartandók.

A maglevelekröl lehet itélni a dinnye fajára is (51. §.).

11. §. A levél.

A levelek tüdei a palántának, melyek által ez a levegöt magába szívja: azért azok le nem tépendök, hanem a föld köröttük tisztán tartandó,

büdös füvek s egyéb idegen szagok eltávolitandók, mert a levél különben ezeket a palántába ójtja.

A levelek továbbá ernyői a gyengéd növénynek a lég hirtelen és ártalmas változásai ellen, miután ezek az indákat és gyümölcsöt betakarván, magok alatt mérsékelt levegöt tartanak olyat, a milyen a virág s gyümölcstenyésztéshez kivántatik; valamint tartanak a madár tollai meleget a kiköltendő tojásnak.

A levelek ovják a földet a kiaszástól, és ártalmas cserepedéltől, a záporesök általi összetapadástól, melyek a növény gyökereinek terjedését gátolnák.

Levélszárnyak alatt menten maradnak inda és gyümölcs a dértől, jég rombolásától, a ragya rozsdájától és a nap szurástól.

Levélszárnyak tartanak a fögyök, és inda felett légmérsékletet, mely szükséges a tö, és indarodhadás megelözésére.

Ezek takarják el a becses gyümölcsöt a barbár tolvaj szemeitöl.

Ezek egymást átölelve képeznek árnyas ligeteket, melyekben a szemérmes virágpárok poram leheleteit az irigy szelek el nem hordhatják s ekép alattuk háborithatlan közösülések által hirtelen szaporodik a nemes gyümölcs, és mert a poram

(pollen) balzsam olaját a nap hevének, vagy száritó hidegnek zálogul oda nem engedik, finom illat és zamattal nemesitik a gyümölcsöt.

A levelek nagyban mint barna zöld, habos, nehéz selyemár diszei a kertnek, s fődőnyei oly gyümölcsnek, mely húsa, idomossága, íze és illatja által paradicsomi élv hasonlatát nyujtja a sovárgó kebelnek. Hasonló a dinnyészágy levelével a menyasszonyi ágyhoz, mely mellett feszült kebellel, lábhegyen, mély tisztelettel, s élv előérzetével haladunk el.

Hogy azonban a levelek e leirásnak megfelelők legyenek, szükség az ültetést távolságra nézve akép intézni, hogy azok mielőbb összefolyhassanak.

A levelekről némileg a fajokra is lehet itéletet hozni (51. §.).

Ha a dinnyés barna, ugy az ültetvény el van találva.

És mindaddig, mig a levelek barnazöld szine sárga szint vagy rozsdát nem ölt magára, érett gyümölcsre ne számolj.

A levelek ellenségei: a) a szél, mely azokat vagy letördeli vagy összerongyolja (48. §.); b) a vakand, mely a dinnyét alá túrván, a levelek elfonnyadnak; ez esetben a vakandluk betőmendő, s a palánta nappal lapulevél vagy ruha darabbal betakarandó;

c) a vetésevő féreg (48. §.); d) a hirtelen növésű s épen ezért gyenge alkatú palántáknál előidézi a levéllankadást a nap és szél is; ily esetben a palántát megöntözni világért sem kell; e) a ragya és jég, (48. §.).

12. §. *A bajusz.*

A bajusz zöld fonál alakban nő ki az indából s nem egyéb, mint az indából kinött gyökér, mely ha magát a földbe szegezheti, ott valóságos gyökérre válik, és ha a levegőben künn marad, itt is tápláló szerepet, bár korlátoltabb mértékben teljesit.

A bajusz az a haladásba indúlt növénynek, mi vándornak a bot; ezzel az inda, ha egyébbe nem, rögbe fogódzik, s ez által a felforgató szél ellen védve van, s növésében is elősegitetik.

Azt mondják, ha szapora gyümölcsöt akarunk, a bajuszokat le kell csipkedni s ez első tekintetnél fogva bár megfoghatlan, mégis az általam felállitott elvek alkalmazásánál némi alapra talál; a bajusz ugyanis mint állitám az indát növésében elősegiti, mi által a gyümölcs fejlése szoritatik háttérbe (2. §.).

A bajusz tökéletes elszáradása a gyümölcs érettségére mutat; mi különösen a görögdinnyéknél figyelemre méltó, melyről az mondatik: hogy ha

a gyümölcsön túl négy bajusz elszáradva van, akkor a dinnye érettsége bizonyos.

13 §. *Virágok.*

A virágnak két neme van : hím és ném.

A hím virág világos sárgább, a ném virág pedig zöldesebb sárga, ízmosabb és dinnye csecsemöhöz nött.

A hím virág keblében poram (pollen) van, mely a léghév bizonyos fokra emeltével könnyüséget nyer, s az abban feltámadt lökö ervö (negativa electricitas) által ellöketik, s onnét

A ném virág méhében (mi a dinnyecsecsemö) hason léghév mellett kifejlett vonzerö (positiva electricitás) által oda vonatik.

Ily módon közösülés által a dinnyecsecsemö életet nyer, azaz megkötödik.

Bal, véleményem szerint azon állitás, hogy a virágok méh, vagy más idegen befolyás által közösülnének; mert a nagy természetben minden lény párosulását saját ösztönéböl végzi, ha ahoz a melegség bizonyos foka járult. De nem is lehet, hogy a párosulás, mi a tenyészetnek következésképen a létnek egyedüli tényezöje, ilyen feltétnek (hypothesis) legyen alávetve, mert akkor ott, hol a feltétel meg nem felelnék, a létel megszünnék, p. o. egy üveg alatt, hova sem bogarak, sem

szél be nem jöhetnek, a virágok nem párosulnának, pedig épen ott bizonyosabb a párosulás. Én azt állitom, hogy az idegen befolyás a tenyészetnek inkább árt, p. o. a méh bemegy a virágba s annak poramát elhordja, a szél azon légutat, melyen a vonzalom a himporamát vinné, elálja, s a tenyészetet dühöngése által sokszor megakasztja; tapasztaljuk ezt a gyümöcsfáknál, melyeknek azon felén, mely virágzáskor a szeleknek kitéve volt, gyérebb a gyümölcs, fogja tapasztalni a dinnyész a dinnyésen, melynek azon oldalán, honnét virágzás idején a szelek jönnek, a gyümölcs később kötödik.

Megkötödés után a dinnyecsecsemő izmosodni kezd, mi által a virágkehel izmai megfeszitetvén, a kehel összevonatik, vagyis bezárodik, s végre mint feleslegessé vált test a gyümölcsről lemarad.

A dinnyevirágnak illatja alig érezhető s az a léghév nagyobb fokra emelkedtével fejlödik ki, és hasonló az akáczvirág illatához.

14. §. Párosulás.

Párosulás által történik az, hogy a fajok eredetiségüktől többnyire eltérnek, a mint t. i. a rokon, de különböző fajú palánták virágai egybe párosulhatnak, s azért:

a) az ugorka és tök a dinnyétől távolra ültetendők.

b) Hason elővigyázat szükséges a válfaj dinnyék ültetésénél is, s ha a dinnyész azok eredeti faját megtartani ohajtja.

c) Minthogy az elfajzás a virágok közösülésétől ered, lehet ezen közösülést némileg akadányozni oly sürü ültetés által is, hogy virágzás s kötődés alkalmával a más fajú virágok már a közbe folyt indák levelei által eltakarva legyenek.

d) Minthogy a görögdinnye a sárgát párosulás által kellemes izüvé teszi, s annak kedves olvadékonyságot ad, ellenben a sárga dinnye párosulásától a görögdinnye kásás húst nyer: tanácsos a sárgadinnye közé görögöt ültetni, s magokat oly helyről szerezni, hol a görögdinnye nagyban termeltetik, ellenben nem tanácsos ott, hol a görögdinnye kiválólag termesztetik, a közé sárgát ültetni.

Mindazonáltal ne gondolja a dinnyész, hogy ily elővigyázat mellett is oly dinnyét fog egész bizonyal termeszteni, milyen volt az, melyből a mag került, mert az alakot már előbbi párosulás által nyerhetett.

Azonban azért, mert a dinnye átfajulása oly nehezen korlátolható, nem következés, hogy a dinnyész a fajokbani választékonyságáról lemond-

jon, söt válassza meg mindenkor a legnemesebb s a legkedvesebb fajokat, iparkodjék azokat fajonkint külön ültetni, ha épen kedve van azok eredetiségét megőrizni; s a mellett hogy bizonyos mértékben czélt ért, ne vegye rosz néven, ha fog ujabb és meglepő alakú dinnyéket nyerni, melyekbe szintugy szerelmes lehet, mint az eredetileg birt válfajokba. — Azután ismét ne vegye rosz néven, ha ezek is hütlenül elenyésznek, s megint az elöbbi, örökre eltüntnek vélt czélfajok köszöntenek amazok helyébe.

Hogy a párosulás akadály nélkül történhessék, szükség a légnek oly hév állapota, melyben a tenyészet fent leirt szellemei akadálytalanul vándorolhassanak.

Ez állapotot a hely fekvésén kivül, mely nyilt ugyan, de nagy szeleknek kitéve ne legyen, — a dinnye kellő sürüségü elültetésével lehet elöidézni (36. §.).

15. §. A virágokról általában.

Minthogy a dinnyenövény nemesebb alkatrészei a virágokba mennek által, továbbá ezek fejlödésük által a dinnye palánta fejlödésének saját irányt adhatnak, mi által a már megkötödött gyümölcstöl a táplát magokhoz elszívják s ekép ártalomra lehetnek: nem látom feleslegesnek azután, midön

virágokra már szükség nincsen, azokat bimbójukban lecsipdesni.

Továbbá a némvirágokhoz, valamint a már kötödésbe indult dinnyécskékhez nyulni tilos, mert legkisebb érintés által a még gyenge erecskék abban megsérülhetnek, mi a dinnye halálát idézi elö.

Nem tanácslom a dinnyécskéket nézegetni, mert van a testekben különösen a szemben (ki tagadná ezt?) bizonyos izgató (igézö) erö, mi leginkább a gyönyörködésben, gyülölség, vagy csudálásban fejti ki hatályát, mely erö, ha valamely gyenge alkatu testre pazaron árasztatik, annak szerkezetében bizonyos bonyodalmat idéz elö, mit sinlödés és halál szokott követni.

Ha egymás mellett két vagy több némvirág mutatkozik, a gyengébbeknek hegye lecsipetik, hegye azért, mert tövénél a sérülés a meghagyotthoz oly közel hozatnék, hogy annak is halált okozna; kettös dinnye, miután az tökéletességre soha sem hozatnék szinte lecsipendö.

Ha egy indán egyszerre több dinnye mutatkozik, csak két vagy három hagyandó meg töve közelében.

Midön az indákon több csomagokban virágbokrok mutatkoznak, nemes termést várhatni; jele

lévén ez annak, hogy a növény sok nemes anyagot tartalmaz.

16. §. *Szelek.*

Szél nagy kárt szokott tenni a virágokban különösen akép, hogy a leveleket bógázva, ezekkel a némvirág csecsemöi elreszeltetnek; továbbá az indák lógázódása által a dinnyecsecsemö a földön hurczoltatván elcsonkul. Tehát szél alkalmával a dinnyész növényei közt megjelenni el ne mulaszsza s a dinnyecsecsemökhöz surlódó leveleket alájuk dugott pálczikával azoktól távolitsa el, a földön hurczolt virág alá pedig gödrike vájandó, és a dinnyecsecsemö ebbe helyezendö, vagy pedig az inda felemelendö, s alája egy másik meddö inda teendö.

MÁSODIK RÉSZ.

17. §. A dinnyegyümölcs.

Ember ajka, mely egy tökéletes dinnyés ízlés által megkülönböztetni képes, nem képes é különböztetést szavakban elöadni.

A tökéletes dinnye kül alakja keleties, nálunk nem mindennapi alak. Bájoló és kecsegtető idomú, mint a szüz kebel. Avagy nagyszerü s ormótlan, mint egy várrom, melyre szent ámulattal tekintünk, és varacsos falai alatt nagy dolgokat hiszünk rejleni.

A tökéletes dinnye húsa illatteljes mint a virány berek, édes mint a czukor, zamatos mint a bor, csipös mint a szesz, s enyhitö mint akáczvirágból fejlett lég, sárga mint az arany, vagy fehér mint a hó, avagy zöld mint zaphir, vagy piros mint a hajnal pir.

Alkatrészei a dinnyegyümölcsnek:

18. §. A csutak,

Melyen által szivárognak az indák nedvei a gyümölcsbe s választatnak szét annak különböző osztályaiba; minél ízmosabb a csutak, annyival tökéletesebben végezheti működését, ovni kell tehát a csutakot mindennemű megsértéstől, mely annak tökéletes idomulását gátolná.

Legkönnyebben megsérül a csutak, ha a dinnyék vagy megtekintés, vagy pedig áthelyezés alkalmával kézzel bolygattatnak, mi többnyire akkor történik, ha a ferdén nőtt gyümölcs helyrenövesztés végett egy feliről a másik felire forgattatik, mert az ügyetlen dinnyész az ily műtétet hengerités által végezi, midőn a csutak gúzs módra megcsavarittatik, mi által a nedvvezető organumok benne megsértetvén, azok beheggedéseig a dinnye fejlődése elmarad. — A dinnyét tehát nem hengeritéssel kell megforditani, hanem indáját a dinnyén túl kevéssé a dinnyéhez vonni, a midőn is a dinnye két tenyér közé alúl és felül vétetvén, egyik oldaláról a csutakon keresztül a másik oldalára átforditatik, de itt is főkép a rövid csutakú dinnyénél ovatosan kell bánni, ne hogy az elpattanjon.

Azért e műtétet délben javallom tenni, midőn a

csutak a hőség által kissé fonnyadt állapotba hozatik, mert az ekkor kevésbé fog megszakadni. Ekkor azonban a dinnyét azonnal be kell árnyalni.

A csutak megsérül ragya, jég, és napszúrás miatt, ezek ellen a kellő sűrüségű ültetés (36. §.) és pótnövények ültetése is használható (8. §.).

Találkoznak, kik gyermek ésszel a csutakot körmeikkel megcsipedik azért, hogy ez által a dinnye érlelése sürgettessék; nem tudván talán azt, hogy ekép a dinnye fonnyadva érik meg, és tökéletlen lesz.

Elvetődnek néha oly vetélkedő mesterek is, kik a dinnyésztársnál, mint náluk előbb mutatkozó dinnyécskék csutakját körmeikkel megsértik csak azért, hogy elveszszen; tanácsos tehát a dinnyésznek soha nem dicsekedni, és látogatókat a dinnyésbe egyedül soha nem ereszteni, a gyümölcsökhözi nyúlkálást pedig átalában meg nem engedni.

A csutak hű társa a dinnyének mindig, míg emennek reá szüksége van, midőn azonban a dinnye megérett, különösen vékony hajaknál (a görögdinnye kivételével) arról lecsuklik, mi a tökéletes megérésnek leghívebb jele. A vastagabb hajúaknál s különösen a késői fajúknál a csutak a gyömölcstől végkép ugyan le nem csuklik, ha-

nem annak legfelsőbb bőrhártyája megpattan, kissé lehámlik, s csekély erővel leszakitható.

19. §. *A héj.*

Ez azon csinos, dísz, avagy csodaalakja által tisztelet- és bámulatra gerjesztő edény, melyben a nemes eledel rejlik.

A dinnyehéj dinnyének az, mi öltöny az embernek, kit addig, míg belsőleg nem ismerünk, öltönyéről itélünk; a dinnyehéj dísze a kertnek, a piaczon pedig jóformán ezt fizetik meg. Ennélfogva a dinnye héjára is figyelmet kell forditani.

Fajtául tehát a szép s különös héjü dinnyék választandók.

A dinnyehéjak külömbféleségét egész terjedelmében leirni akarni vakmerőség, mert annak külömbféle fajai a virágok párosulása, s egyéb befolyások által annyira össze vegyültek, hogy 100 darab dinnye között alig van egy a másikhoz hasonló, kitelik azokból egy egész a, b, c-nyi fő-külömbség csak kül alakra nézve, s e külömbségek vegyülete számmal mintegy 6000-rig terjed u. m.

a) sima.
b) gyürött.
c) göröngyös.
d) bibircsos.
e) cserhaj.

f) kötött. } vegyitett az előbbiekkel.
g) hálózott.
h) zsemlyeszin. } vegyitett az előbbiekkel.
i) hajnalpiros.
k) foltos.
l) sötétzöld.
m) gömböleg.
n) hosszas
o) alma alakú
p) kissé vágott } vegyitett az előbbiekkel.
q) nagy gerezdü
r) nyomott gerezdü
s) koronás } vegyitett az előbbiekkel.
t) púpos
u) szőrös } vegyitett az előbbiekkel.
v) vékony héj } vegyitett az előbbiekkel.
x) vastag héj
y) kemény héj } vegyitett az előbbiekkel.
z) lágy héj

Ide nem számitván a görögdinnyéket.

Ugyanazon dinnyehéj a fejlödés korakint különböző alakokban változik, előbb szőrös, azután simazöld, utóbb foltos, s később fejlödnek kül jelemei, u. m. háló, cser, bibircs stb., végre jö a valódi érettség szine.

Legcsinosabbak a hálozott alakú dinnyék, kedvesek a cserhajuk s bibircsösek, bámulatosak a

rút gyüröttek és pupossak. A simák kevésbé figyelemgerjesztők, és ezek szekeren vitetve, szinökben megtörödnek. Azért szekeren vagy vaspályáni szállitásra a cserhajúk termesztendők, és bepakolásukhoz legalkalmasabb a nyers fű.

Legédesebbek a cserhajuk, legillatosabbak a kötöttek, legszeszessebbek a gyüröttek, bibörcsös és púpos fajúk.

A dinnyehéja az éghajlat s a föld minösége szerint változik. Azon éghajlat alatt, hol a léghév forró s egyenlő, a dinnyék sima s nagyá nönek, mert ott a lég, a héj s bélre egyformán hat, következőleg a kinövésnek oka nem létezik. — Oly éghajlat alatt, hol a lég gyakrabban változik, a dinnyék gerezdessé fajulnak, mert a ridegebb légben a héj megfásodván, midön a lég meleggé lett, e fásodás a dinnyefejlödésnek gátat vet, mire a nedvszállitó vonaloknál a müködés erösebb lévén, ott kidomborodás okoztatik. Oly éghajlat alatt, hol a lég ridegebb, a dinnyehéjon a megfásodás nagyobb erőt vesz, s ekkor a dinnyén a domborodások mellett héjpattogzások is okoztatnak, melyektől az, háló, köt- és cser alakot nyer, következőleg a keleti vagy délszaki sima dinnyék, ha éjszakra át hozatnak, ott rendesen megcseresednek s gerezdesednek, mit legjobban a kellő sürüségü ültetéssel lehet megelőzhetni (36. §.). A

föld alapnak is van befolyása a dinnye kül alakjára, mert ha a föld erőteljes és sok szesz tartalommal bir, akkor a szesz a szállitó organumok némelyikében tulnyomólag szállitatván a dinnye héjához, ott kidomborodásokat és csücsöródéseket okoz; innen a göröngyös és bibircsós héju dinnyék, valamint innen van az, hogy az ilyen alakú dinnyék rendesen szeszesebbek.

20. §. *A héj betegségei.*

Ovni kell a dinnyehéjat különösen a jég és ragyától, mert ezektől mogyorónyi nagyságú lukakat kap, mi elrútítja; ezek elháritása végett javallom a sürübb ültetést (36. §.), valamint a a pótnövények alkalmazását (8. §). Ha pedig már a jég- vagy ragyasérülés megtörtént, a mint a héjon megismertetik, szükség azt tollkés hegyével kivájni aképen, hogy azon tapló alakú anyagból, mely a ragya vagy jégtől származott, ott semmi sem maradjon, mert ettől a baj tovább terjed s ez a dinnyének keserü ízt okoz. A kivájástól félni nem kell, mert az a dinnyénknek nem árt, én egy csinos dinnyémnek hegyét egész a béleig levágtam, mely seb bevarasodván, a dinnyefejlődésnek nem ártott, különben az ferde alaku lett, és keserü bélt nyert volna.

Még akkor is kap a dinnyehéj ily lyukakat, ha

a palánta éretlen földkeverékbe lön ültetve; a mint t. i. a gyökér ily éretlen földel érintkezik, attól azonnal rozsdát kap, s a dinnye azon része, melynek táplát e gyök adott, kesernyös lesz, kivül pedig megrozsdásodik, és növésében elmaradván, midön a többi részek növésüket folytatják, ennek helyén rozsdás hézag marad.

21. §. *Ferde növés.*

Ovni kell a dinnye héját a ferde növéstöl is, minek fő oka a héj sérelmén kivül, mi szelek által is okoztatik, a légjárat egyenetlensége, ha t. i. hideg éjszakán által a föld áthül, s erre nappal forróság következik, akkor a dinnye azon oldala, mely a nap hevének kitéve van, növésnek indul, míg a másik oldala, mely a föld által hütetik, növésében megakad, mi által az egész ferde alakot nyer.

E bajt két módon lehet elháritani.

a) Megelözöleg akép, hogy egy gyökön lehetöleg kevés számu gyümölcs hagyassék meg, mely igy teljesebb erőben lévén, a külbefolyással daczolni képesebb (28. §.). Továbbá tanácsos a gyümölcs alá fa, tégla, köcserép, s üveg táblácskákat rakni, mi által a hideg föld s dinnye közti közvetlen érintkezés gátoltatik.

Ezt azonban ovatossan kell tenni, hogy általa az inda vagy csutak feszülésbe ne hozassék; elő-

ször is tehát a dinnyén túli inda-összevonandó, azután a dinnye alá a bal kéz akép dugandó, hogy a tenyér a dinnyét, az ujak pedig a csutakat egyszerre karolják fel; mi alatt a jobb kézzel, ha szükséges a dinnye alól a föld elvájatik, s helyébe táblácska tétetik. — E mütét déltájban teendö (18. §.).

Végre ültetés alkalmával szükség a kellö légmérséklet állandóságát biztositani (36. §.) nehogy a lég egyenetlensége ferde növést idézzen elö.

b) Az orvoslás már akkor tétetik, ha az elferdülés megtörtént; akkor a dinnye másik oldalára déltájban átfordittatik. Azonban az ekép megforditott dinnyét szükség valami füvel vagy indával a nap forrázó hevétöl eltakarni mindaddig, mig felforditott s gyenge héju oldala megerösödik.

Ha e mütét sem segitett, akkor a dinnye azon oldala, mely ferdén nött, tollkéssel megkarczolandó; mi által a megkeményedett héj kidomborodása elösegittetik.

Én részemröl ez utolsó orvoslatot csak akkor teszem, midön uj gyümölcsöt nyerhetni reményem nincsen, mi ritka eset; hanem a ferde fejlésnek indult dinnyét irgalom nélkül lecsipem, hogy az ujabb termésnek nyisson helyet, és dinnyésemet ne rútitsa, asztalomon pedig ne ízetlenkedjék, mely orvoslatot bár néha fájdalmas vala is tennem, még

is sohasem bántam meg, sőt ez által dinnyésemet mások bámulatára érdemesitém, s hizelgő vala hallanom azt, midőn a bámulók meg nem foghatták, mi oka lehet annak, hogy az én dinnyésemben egy ferdenövésü dinnye sem mutatkozik, holott az övék ilyennel telve van.

22. §. *Meghasadás.*

A dinnyehéjak szárazság után következett esős időkben meg is szoktak hasadni, még pedig azért, mert szárazságban a dinnye növése megállapodván, héja ez által megkeményedett; a rá következett esős időkben azonban az növésnek indul, s ekkor a kemény héj már nem tágulhat, hanem kénytelen, minthogy belülről feszittetik, meghasadni. Tanácsos ily hasadni kezdő dinnye héját a csutaktól kezdve másik végeig tollkéssel kissé meghasitani, de ovatossan, hogy a tollkés csak a kemény hártyát érintse, mi által a dinnye egész terjedelmében tágulható állapotba helyeztetik, s ekép nem lesz kénytelen egy végén meghasadni.

A dinnyehéjakat számozni is szokás, lehet azokra neveket feljegyzeni, vagy alakokat rajzolni tollkés hegyével, ez azonban ovatosan teendő s esős időkben, midőn rodhadást idézhet elő, veszélyes is.

23. §. *Érettség jelei.*

Ha a sárgadinnye szagosodik, héja halványsárga szint ölt magára; ha zöld foltjai a felhártya alá buvnak, a vágányok zöld vonásai is elsárgulnak, akkor a dinnye érett, s bátran felmetszhető. Ha felmetszéskor a pirosbélü görögdinnye héja ropog, a sárgadinnyéé, s a fehér vagy sárga bélü görögdinnye héja ellenben hangot nem ád, az íny jó falatra készülhet; ellenkező esetben félérett s érettlen gyümölcsöt várhatni. Ha a szeszes fajú s különösen a zöldhusú dinnyék vége olyforma szint kap, mint a zsirmocsok, akkor a dinnye, bár csutakja le nem vállott is, érett. Egyébiránt melleslegesen legyen mondva, hogy az érett dinnye megismerésében első mester a dísznó, mert ez a dinnyésbe bocsájtatván, ha csak egy érett dinnye van, a többiek mellöztével annak neki megy, s megkezdi. A dinnye érettségét lékolással is meg lehet tudni, ez azonban csak a leszakitott dinnyéknél gyakorolható, mert a görögdinnye a gyököni lékolástól rodhadásnak indul. A sárgadinnye gyökön is meglékolható aképen, hogy egy tollkéssel a csutakjához közel oly széles darabka mint a tollkés, és mintegy egy ujnyi hosszu kilékoltatik, s az tetemes sérelem mellöztével kihu-

zatik, megkóstoltatván s ismét vissza dugatik; mely metszések a még nem tökéletesen érett sárgadinnyénél behegednek; e műtét azonban nem esős, hanem a legforróbb s száraz időben végzendő.

24. §. *Dinnyehús.*

A tökéletes dinnyének húsa tömött, maggal benőtt, nem kásás, de nem is ropogós; lágy, olvadékony, édes, szeszes és illatos.

Különbözik a húsfaj szerint szinre, ízre, illatra, szeszesség, levesség és tömöttségre.

a) szinre:

1-ször. A zöld szinüek legnemesebbek; azonban mert rendesen kisőiek, gyakran érettlenek maradnak és hideglelést hozók.

2-szor. A vernyeges szinüek többnyire szeszesek, s ezért az egészségre legkevésbé károsak, középérők.

3-szor. A sárgák leggyakoriabbak, kora érők, és ha nem kasássak, az egészségnek nem ártanak.

4-szer. A halványsárgák, vagy fehér bélüek, ritkán tökéletesek; kevésbé édesek, de olvadékonyak, és illatjok kitünő, az egészségre nem legjobb befolyásuk van.

b) ízre:

1-ször. Legédesebbek a zöldhúsuk, cser-púpos, és koronás fajok.

2-szor. Kevesbé édesek a vernyeges és sárga szinüek, sima héjü s nagyobb fajok.

3-szor. Még kevésbé édesek a halvány fajok, sötétzöld héjük, s az ugynevezett : kásások.

c) Illatra:

1-ször. Legillatosabbak a zöldvernyeges, leves és halványhúsuak, az apró és kötött fajok.

2-szor. Kevésbé illatosak a cser, sima és nagyobb fajok, s a közönséges kerti vagy parlag (kásás) fajok.

3-szor. Vannak e mellett különböző illatok u. m. vanilia, finom sárga tobák, stb. eféle illatok részint a trágyától, melybe a palánták ültetvék, részint a szomszédos ültetvények, s nagyobb részben a tájon virágzó illatos füvek által szagositott levegötöl kölcsönöztetnek.

A dinnye szagolásnak igen élvezetes módja az, midön az ember a dinnyét egyszerre orra s félig felnyitott ajkaihoz helyezvén, annak szagát ugy orrával szívja, valamint egyszerre ajkain is be lehelli.

d) Levességre:

1-ször. Leglevesebbek a halványfehér, zöldsötét, sárgahusúak és kötött fajok.

2-szor. Kevésbé levesek a vernyeges husúak, melyek rendesen enyvesek, és a cserhajuak, melyek vékogy tömöttebb szösz hálózattal is birnak.

SZEGED

e) Szeszességre:

1-ször. Legszeszesebbek a vernyeges és tisztafehér husúak; melyek ha jól sikerültek, csipős ízüek.

2-szor. Kevésbé szeszesek a zöld fajok.

3-szor, Épen szesztelenek a halvány tömötthusú és kásás fajok.

f) Tömöttségre;

1-ször. Legtömöttebbek a zöldvernyeges, sötétsárga és halványhusúak.

2-szor. Kevésbé tömöttek a nagyobb fajok, s halványhusúak.

Vannak ezenkivül még szeszhusú dinnyék is, melyek húsa, mint kajszin baraczké sárga leves, de annyira szeszes, hogy az ember ha levét a húsból kiszívja, a hús csepü alakban a szájban marad. Ezen dinnyék ízre nemesek illatossak, de a csepüség miatt nem élvezetesek, külsejükre nézve aprók, mély gerezdesek, cserezve kötöttek, csutakuk aránytalan vastag és hosszu, késö érök.

Az üveg, avagy kocsonyahusú dinnyék hoszasak, közép termetüek, késö érök, vékony, sokáig kemény, és átéréskor olvadékony; s mint üveg vagy koesonya, átvilágitó-hussal birnak; minthogy azonban nagyon szeszesek, korán megeczetesednek; s azért a legjobb kort, melyben a legfino-

nomabb és nemes eledelt nyujtják, eltalálni szükséges.

Ujoncz dinnyész lévén, az operencziás tengereken túli dolgokról, az ott tenyésző dinnyék tömérdek nagyságáról, azok leirhatlan jóságáról regélni nem tudok; szabad legyen tehát ide igtatnom egy veterán által kiadott munka után azt, hogy van még bizonyos savanyu dinnye is, mi talán nem egyéb, mint az általam imént felhozott, de már megeczetesedett dinnye, és egy *szagosnak* azért nevezett dinnye, mert az egyedül illatja miatt, és pedig ablakokban, cserepekben termesztetik, de a mely nem ehető; valjon nem-e az én kóczoshusú dinnyém ez.

A dinnye húsa megszokott néha keseredni, mi jég s ragyától, vagy a trágya túlságos használatától ered. Azért tanácslom a dinnyét nem közvetlen trágyára ültetni (36. §.). És a jég vagy ragya ütések helyei azonnal kimetszendők (20. §.).

25. §. *A mag.*

A magnál különösen arra kell ügyelni, hogy nemesitett, érett s ép legyen, mert ez alapja az ültetvénynek. Ennélfogva magot szaporitásra a legtökéletesebb dinnyéből, s a dinnye azon részéből kell szedni, hol az legtökéletesebb; mi véleményem szerint a dinnye dereka.

Mindennek a világon ösztöne főleg a szaporitásra van irányozva, következőleg a dinnyeé is; mely ösztön ott fejlődik ki leginkább, hol az legtökéletesebb, már pedig miután a dinnye derékban legtökéletesebb, tehát a magnak is ott kell legtökéletesbnek lenni.

Ezt gyakorlatilag is bebizonyitom; azon mag legtökéletesebb, mely vizbe bocsájtatván, azonnal a fenékre száll, minthogy annak tokja magában semmi üreget nem foglal; már most végy magot a két végéről külön, s fogod tapasztalni, hogy annak tetemes része a viz szinén marad, míg a derekából szedett mag nagyobbára a fenékre száll.

Azért hogy magválasztásban biztosak legyünk, legjobb azt midön a dinnyéből kiszedetik, ha van rá mód, külön poharakba egy pár napra bélestől félre tenni, azért, hogy ha még benne valami érni való van, megérjen, azután reá vizet önteni, a beleket kiszedni, valamint a viz fölén maradt magokat is elhányni, s a fenékre szálltakat leszürni, egy ruhadarab között megtörülve, szellős helyen megszáritani. Ha nélkülözhető poharak nincsenek, akkor lehet a magot azonnal is megförészteni, s a leszállottakat eltenni, és ha a magok közül egysem vagy kevés szállna le, akkor vagy 4 óráig a vizben kell hagyni, míg azon hártyácska, melybe

a mag burkolva van, s mely azt a viz szinén tartja elázik. Ha ekkor sem száll alá a mag, azt, ha csak faj végett szükség nem volna reája, el kell dobni.

Egy dinnyét a derékon keresztbe kétfelé metszvén, a magokat a szerint kétfelé osztám t. i. töve- és virágmagokra; tövemagot találtam jót 478-at roszat 36-ot. Virágmagot jót találtam 429-et, roszat 57-et, miböl következtetem, hogy egy dinnyében rendesen 1000 mag van, s hogy a töve magok kifejlettebbek mint a virágmagok; én azonban, bár a töve magok tökéletesebbek, még is azon meggyöződésben vagyok, hogy a virágmagok nemesebb tartalmuak, s azért a töve magokat csak azon esetben javallom használni, ha a dinnyész fajtartó magokat kiván szerezni; mert a tövemagok a virágtól, mely által a párosulás és igy elfajulás gyakoroltatik, távolabb, s a töhöz, melytöl az eredeti nedvek jönek, közelebb esvén, bennök kevesebb idegen anyag rejlik, következöleg fajtartóbbak.

Azon ovatosságot, mely szerint a magok vizben meg nem mosandók, feleslegesnek találom azért, mert a mellett, hogy a tökéletes magnak már semmi kivánnivalója nincsen, azon mézga, mely a mosatlan magra száradt, a mag belsö gyarapodására befolyásal nincsen, és egyedül annak kiaszását gátolhatja, mely kiaszás azonban épen a

dinnye magnál ugyanazon oknál, melynél fogva tenyésztésül ó magok javaltatnak szükséges (26. §.).

A magokról némileg a fajokat is lehet megismerni (51. §.).

Száritásnál ovni kell a magokat a tyúkok és madaraktól, melyek azokat, mint kedves eledelüket örömest fel eszik.

A megszáritott magok a fajleirásával, még jobb rajzával is ellátva, mennyire lehet, szellős és mindenesetre száraz helyre tétetnek; én egy kemény télen által magvaimat a padláson hagytam, s utánna szép termést nyujtottak, a hideg tehát nem ártalmas a magnak.

És miután ültetésül csak a 3—6 éves, a görög dinnyéknél azonban uj magok használtatnak, szükség azokat az év számával is megjegyezni.

26. §. *Hány éves magok ültetendők.*

A mag a sárgadinnyénél olajjal bővelkedvén, erejét sokáig megtartja, azért az egy éves magból származott palánta hosszu életü lesz, és sok időt kiván, míg azon érett állapotra fejlödik, melyben gyümölcsöt hoz, s ekép a gyümölcs a megérésre nem nyervén elég időt, többnyire tökéletlen lesz, mert a mi éghajlatunk alatt már akkor, midön megérnie kellene, derek, söt fagyok járnak; de az ó magból termett plánta már a magban éretteb-

ben születvén, pályáját hamarabb futja le, s éri el a gyümölcstermő kort; igy gyümölcse is hamarabb születvén a világra, a kifejlés és érésre több idöt nyer, s ekép tökéletesebb is lesz. — Tökéletesebb dinnyéből a mag is nemesebb, s igy a faj nemesitésre is az ó magok ültetése ajánltatik.

Minden a világon s igy a dinnyemag is bizonyos vég (rendeltetés) felé halad, és ezen haladását a nemrendes álapotban is magában üzi, igy p. o. a sárgadinnyemag rendeltetése, uj kelés által faját létre hozni, mely rendeltetését el nem ültetett álapotban is elérni törekedik, és magában titkon bizonyos kifejlést, mit ültetett álapotában a csirázás végez mindaddig, míg ezen evulutio többszöri ismétlése által tökéletesen enerváltatott; ha tehát az ember a dinnyemagot nem mindjárt, hanem ily önmagábani fejlödés után, s az evolutiok azon korában ülteti el, melyben még a haladás és nemenyészés pontján van: az a végképi evolutiohoz ültetés alkalmával már közelebb áll, s midön kikelt, már akkor a gyümölcstermelésre érettebb lévén, a gyümölcsöt hamarébb hozza meg. Erösiti ezen állitásomat „a Magyar néplap 1856. évi 52. számában olvasható közlemény; mely szerint", ha az uj magot jól betakarva télen át nadrágunk zsebében hordjuk, az olyanná lesz, mint a 2—3 éves mag, t. i. tartós, nagyobb

fokú melegség miatt okozott evolutio által hamarébb enerváltatik.

Az olajjal bővelkedő mag lassabban végzi ezen fejlődési haladást, tehát a fajok szerint egy mag ifjabb korában ültetendő a másikánál p. o. a görögdinnye mag két évi magábani evolutio alatt enerválja magát, s ekép az első évben elültetendő, a zöld fajok szeszesebbek lévén, hamarébb megemésztik erejöket, s ekép azok 3-éves korukban már földbe teendők. Átalában véve a sárgadinnye magok 3—5-évig sikerrel ültettetnek, s ezenkivül a 10-éves magból is nyerhetni gyümölcsöt, csakhogy annyiból nem bizonyost, mert azok már később kelvén ki, gyümölcsöt későn hoznak, mely ha megérik is hitvány leend.

A magnak szánt gyümölcs tökéletesen érett legyen.

27. §. *Hold befolyása.*

Hold befolyását a mag kelésére tagadni felesleges, el lévén ismerve az, hogy a világosság a tenyésztéshez, következőleg a keléshez is szükséges, továbbá nagyon természetes, hogy a hold, mely azon fényt, melyet a naptól nyer, a földnek átlövelli, s ekép nappal a napfényét az átlövellett fénnyel is neveli, éjel pedig helyettesíti; a tenyészésre nagy befolyással van. Azért habár talál-

koznak, kik mindent a holdtól várnak, s azért babonáskodnak, hasonló tévedésbe esnek azok, kik e befolyást végképen megvetik.

Ha egy csepp viz gyakran nagyra terjedhető tüz szikráját eloltja, mért ne lenne szabad egy csepp viznek nagyra-növekedés alapját megtenni, s ha egy csepp viz segíthet elö ily nagy dolgokat, mért ne tehetne ilyesmit egy kis világosság, annál inkább a hold világossága, mely nem csekély.

Hosszu évek során a hold befolyását figyelemmel kisérvén, tapasztaltam, hogy a tenyészet mindenkor a hold ujulásával veszi kezdetét, növekedésével folytatja, és fogytával befejezi p. o· az elültetett dinnye magok átalában, hol a természetre hagyattak, holdujulásán kelnek ki, holdtöltével nevekedik a palánta azon korra, melyben másod levelei kibukkannak, uj hold hozza meg az indákat, s ezekkel a virágbimbókat, a virágok holdtöltén nyilnak átalában, s a virágok holdfogytával enyésznek el, holdujságon kezd nöni a dinnye, s holdfogytán szakitsd le az elsö tökéletes érett dinnyét. Ha ez állitások valakinek nevetséget okoznak, arról nem tehetek: de ott, hol két ész egyike tévedhet, a tapasztalás legyen biró, a nevetés pedig nem czáfolat.

Azért a kinek tetszik velem tartani, magának nem árt, de lehet hogy használ.

A magot ültetni holdujsága előtt 4—5 nappal tanácslom azért, mert állitásom szerint a mag kelési müködését ujságon kezdvén meg, szükséges hogy akkor már a keléshez igényelt nedvekkel telve legyen, mire 4—5 nap elegendő. Nem tanácslom a magot holdtöltén, vagy utánna mindjárt ültetni azért, mert akkor a magnak a keléshezi készületre (minthogy állitásom szerint az következő ujságra fog kelni) hosszabb idő nyujtatván, kelleténél több nyers erőt nyerne, s ekkor hosszabb életre készülvén el, gyümölcsöt késön termelne; de még azért sem tanácsos, mert a bekövetkező hosszu időszak közt, mely az ültetés és kelés között van, sok fatumnak van kitéve a mag, mielőtt kikelne, de különben is a sietés felesleges. Holdujsága után mindjárt sem tanácsos a magot ültetni, mert akkor a nélkül, hogy magát a kellő nedvekkel elláthatta volna, azonnal a keléshez kelletik fognia, és igy derék gyümölcstermelésre képes alig lenne.

Midőn holdtöltéről vagy fogytáról szólok, azt nem azon perczre kell érteni, melyben a hold megtelik vagy elfogy; hanem holdtölte alatt értem a hold 1-ső és 2-dik, de különösen a 2-dik

és fogyta alatt a 3-dik s 4-dik, de különösen a 4-ik negyedet.

Végre e szabályt nem ugy hoztam fel, mint elkerülhetlenül alkalmazandót, mert én a holdbefolyását a tenyészés elősegitőjének, és nem egyedüli tényezőjének tartom lenni: következőleg a tenyészés ezen alkalmazás mellőztével is megtörténik, bár véleményem szerint kevésbé jó sikerrel.

HARMADIK RÉSZ.

Átalános jegyzetek a dinnyéről.

---

28. §. *Egy fészekbe hány palánta ültetendő?*

Hogy minél tökéletesebb dinnyét nyerjen a dinnyész, javallom egy fészekbe csak egy palántát ültetni.

Kivéve a görögdinnyét, minthogy az nem heréltetvén, mellék indákat alig hajt, szükség tehát ezeket több palánták együvé ültetésével pótolni.

Az egyes palántán hagyandó gyümölcsök mennyiségére nézve a következőket jegyezvén meg:

1-ször. Minden gyümölcsnek van indája, mely inda ugyan több gyümölcscsel lehet közös, de ezen indában minden gyümölcsnek van egy saját csőszála, mely az indatörzs, fő-gyök s gyökeren átvonulván, egy vagy több saját gyökerkén végző-

dik, ezen csőszálon kapja közvetlen a gyümölcs tápláját, mely csőszál táplálás közben mint emlő, melyet rendesen fején el nem sülyesztenek, megtágúl s izmosodik aképen, hogy a táplálás által minél inkább igénybe vétetik, annál terjedelmesebbé nő, és minél terjedelmesebbé nött, annyival több táplát nyujthat; mi alatt a többi csőszálak, melyekről a gyümölcs leszakittatott elsülyednek, s a meghagyott gyümölcs által igénybe vett csőszálnak engednek helyet bövebb idomulhatásra.

Ha tehát az inda oly egészséges és izmos: a fő-gyök oly rövid s husos, hogy ily csőszál befogadására könnyen tágulható, és a föld oly áthatható, hogy a gyökerek abban tágulhatnak, s ily csőszálak által képezett mellék gyökerekbe könnyen szétoszolhatnak, s a föld oly kövér, hogy belöle ezen gyökerek ismét elegendő táplálékot nyujthatnak, a lég oly szelid, hogy az inda és csutak izmai meg nem fásulnak, hanem szabadon tágulhatnak. — És mindezek összesen együvé müködve, oly rendkivüli hatást gyakorolnak (mi a mi éghajlatunkban ritka), — mely képes több gyümölcsöt tökélyre hozni: akkor az alább felhozandók alapján egy indán több gyümölcs termelhető.

Másképp van a külön indákon termelendő gyümölcscsel, hol már egyedül csak a fő-gyök és törzs

tágulékonysága, a föld minősége határoz a meghagyandó gyümölcsök számára nézve.

2-szor. Minthogy a nagyobb fajok a fennebb elősorolt kellékeket inkább igénybe veszik mint az apró fajok; ezek egy gyökön kevesebb számmal hagyandók meg amazoknál.

3-szor. A simahaju, és leves fajú dinnyék indái és gyökei tágulhatóbb hússal birnak, mint a cserhajú, s nem leves dinnyéké; tehát amazok több számmal hagyhatók meg emezeknél.

4-szer. Minthogy a kora ültetett dinnyék augusztus hónap elején már kifejlettek, és héjaik annyira megerősödtek, hogy tovább nem nőnek, hanem ha az egész plánta tovább is egyedül ezekbe kénytelen nedveit szállitani: akkor a dinnyék többnyire meghasadnak, vagy minduntalan nyers nedvekkel láttatván el, kelletinél később érnek meg; azért szükséges ezek kifejlésekor már egy másik gyümölcsöt készen tartani, mely az amabba feleslegessé vált nedveket elfogadandja, és a mely september hónap elején még meg is érhet, mely másod-termés, bár húsa nem oly tömött, mint az elsőé, többnyire nagyobbra nő amannál és szinte jó.

5-ször. Azon dinnyék, melyek megéréséhöz már bízni nem lehet, a dinnyésben nemcsak fölösle-

gesek, hanem a földet zsarolván, a jövő évi ültetményeket használhtóa táplától fosztják meg.

Ezek előadásából kitünik, hogy:

a) Minden növényen első és másod termésü dinnye hagyandó.

b) A dinnyész saját belátásától függ, a fennebb előhozottak alapján még ezenkivül hány gyümölcsöt hagyjon meg.

c) Sokszor maga a növény mutatja meg a több gyümölcs kellőségét, mert alkalmas palántán és kedvező időben, oly hirtelen tünnek fel több egyenlő s szép idomú gyümölcsök, s azok észrevétlenül oly hirtelen nőttek fel, hogy a választás bajos lévén, tanácsos mindannyinak meghagyása.

5-ször. Ott, hol a dinnye eladásra termeltetik, és a piacz annyira csekély, hogy a dinnyék egyedül szegény nép által fogyasztatnak, s azon eladásra szánt dinnyéket inkább számra, mint nemességre kell termeszteni, valamint ellenben.

6-szor. A saját szükségre, diszre, és magnak szánt dinnyéknél nem a számot, hanem a nemesitést kell tekinteni; mert a kevesebb szám által a dinnyék tökéletesebbekre fejlődvén, mind nemesebb magokat adnak, ugy, hogy két vagy három ültetés után a legnemesebb fajoknak örvendhetni. A saját szükségre szánt dinnyéknél szintugy a haszon, s élvezet is nagyobb, mert több

gyümölcsben egy gyökröl, több a héj több a bél és mag, mig a hús kevesebb és tökéletlenebb; a magán gyümölcsön a külsö is megtermettebb és bámulatosb, a hús is több és kellemesebb; s az arány körülbelül ez:

Két dinnye egy gyökröl = 2 hitvány héj + 2000 hitván mag + két hasznavehetlen bél + 2 csekély tökéletlen hús = érték 12 kr. pp.

Egy dinnye egy gyökröl = 1 derék héj + 1000 tökéletes mag + 1 haszontalan bél + húsos és ízletes bél = érték 20 kr. pp.

A kettö közül akár haszon, akár élvezetre nézve, könnyü a választás.

Azonkivül a jövöre jó mag, és kilátás jobb termésre.

Továbbá azon gyökön, melyen több dinnye termeltetik, legfeljebb a két elsö gyümölcs élvezetes, a többi vagy nem édes, vagy vékony húsu, vagy girbe gurba, s ragyás.

Végre a már meg nem érhetö dinnyék, valamint az érett dinnye leszakitása után a dinnyeszár is, a dinnyésböl azonnal eltakaritandó, mert ezek a föld javát haszontalanul szívnák ki.

29. §. *A dinnye elfajulásának okai.*

a) Fö-oka az, hogy dinnyészeink a magvakat nem elkülönözve, hanem vegyesen vetik el, és

mert a közönséges vékony héjú dinnyék magjai hetekkel is előbb kelnek a nemesebb fajú dinnyéknél, és előbb índákba folynak emezeknél; tehát a gyengébb, de finomabb fajokat vagy elölik, vagy pedig minthogy egy fészekben minden palánta meg nem férhet, a terjedelmesebb növésü palántát, mint a szemnek jobban kedvezöt meghagyván a dinnyész, amazokat kiszakitja s eldobja.

b) A dér, mely a közönségesebb fajokat nem tizedeli ugy meg, mint a finomabb fajokat: s eképen, ha a dér ellen palántáinkat eléggé nem ovjuk, vagy pót palántákat, s pót magokat nem ültetünk, rövid idö alatt egyedül a közönséges fajok birtokába maradunk (48. §.).

c) Az ültetési szabályok meg nem tartása; mert a finomabb fajok nehezebben kelvén ki, nagy részt a földbeni hosszabb heverés alatt vesztüket lelik; azért főleg javallom a palántásbani ültetést, a pót palántákat és pót magok ültetését (43. §.).

d) Ha egy fészekben egy gyöknél többet ültetünk, vagy egy gyökön nagyszámú gyümölcsöket hagyunk: ez által a mag nem hogy tökéletesíttetnék, de inkább elsárgul (28. §.).

Midön a dinnyemagokról, s a dinnyetenyésztésröl ennyit s oly körülményesen irok, ne vegye feleslegesnek az olvasó; mert itt nem ugorka, avagy tökmagokról beszélek, melyet télre a cse-

lédek kályhán megszárítván, a kuczkónál ropogatnak, vagy a kamra ablakról a czinegék elcsipegetnek, hanem szólok oly magokról, melyek ősei messziről a tengeren túl becses ajándékul hozattak honunkba, hol egyedül ovatos és gondos, de tisztességesen jutalmazó ápolás által tarthatók meg s szaporíthatók.

30. §. *A dinnyés fekvése.*

A dinnyés fekvéséről következőket méltó tudni: Azon földtér, melyben a dinnye termeltetik, szellős, és nyilt helyen legyen aképen, hogy azt a nap keltétől nyugtáig világithassa: továbbá a dinnyésnek nem szabad lenni meredek, s hegytetőkön, hol a palánták öntözés nélkül meg nem élhetnének, hol a szelek rombolólag dühöngenek, valamint nem szabad lenni oly vadvizes helyeken, hol a földben két arasznyira viz fakad.

Különben a dinnyés fekvése lehet dombos és éjszaki is, bár a déli fekvés legalkalmasabb; a dinnyéstől azonban árnyék, s minden féle barmok eltávolítva legyenek.

Ugy tartom, hogy a dinnyésre károsabb a nyugati mint a keleti árnyék (nem fekvést értek), mert a kora s kései dinnyést a derek sokszor észrevétlenül meglepig, s ekkor ha a felkelő nap első sugarai azonnal rásütnek, a palánta megpörkölődik;

mi akkor, ha a dinnyék nap fölkelte után még egy ideig árnyékban (keleti árnyék) maradhatnak, nem történik. És ezen oknál fogva, a vagy 15 perczig tartó keleti árnyékot a dinnyésre szükségesnek is tartom.

31. §. Dinnyének való föld.

Dinnye termő földnek legalkalmasabb a fekete homok, mely legmelegtartóbb, azután a homok s gyepföld; de minthogy ezek Magyarhon minden helyein nem birnak annyi zsirral, hogy a nemesebb haju dinnyék bennük tökélyre hozassanak, szükség az anyaföldet egyéb pótlékokkal ellátni. Azon föld legalkalmasabb dinnye alá, melyet midőn az ember markába összenyom és ismét elereszt, a nélkül hogy szétporlanék, megdagad: mert az ily föld elegendő léget, mi a dinnyét főleg táplálja, tartalmaz. Ilyen földet eképen készithetsz: végy $^1/_{10}$ finom homokot, $^2/_{10}$ iszapföldet vagy márgás agyagot, $^2/_{10}$ földdé érett ló, juh, vagy ember trágyát, és $^5/_{10}$ minél barnább gyepföldet, de vigyázz, hogy e barna föld ne valamely régi szénégető, vagy hamuzsir főző helyről legyen, mert ez terméketlen, s onnét ismerheted meg, hogy megszikkadván, kékszinü lesz. Ezen földvegyületből egy fészekbe valót tyuktojásnyi mennyiségü konyhasóval jól összekevervén, öntsed a kész gödörbe, és

a dinnye palánta alá egy maréknyi tyúk vagy madár (de nem lúd) trágyát morzsolj. Ily földvegyületböl egy fészekbe mintegy 30 font igényeltetik.

A homok és iszapot sikerrel pótolja a márgás agyag, mely a tenyészetet bámulatosan segíti elő, oly annyira, hogy annak segitségével képes a növény a föld minden zsirját első évben kizsarolni, és minthogy mész anyaggal, mely a lég vagy nedv hozzá járúltakor levegővé oszlik fel, bővelkedő, azért a dinnyésnek mindenek fölötti táplálékot szerez.

E földnem, melyet kertészeink használatra eddig alig ismernek, a föld kerekségén mindenütt fellelhető a föld gyomrában, hol mélyebben, hol a földszinhez közelébb, mély utaknál, s árok szakadásoknál pedig a földszinén is látható, és meredek hegyoldalakban könyen lehet reá akadni. Menyecskéink e földet falukon mész helyett használják.

A márgás föld öszkor behordatván, télen által a lég befolyásának kitétetik, mi által finom porrá válik, és

Jó tulajdona mellett azon káros oldala van, hogy csak egy tenyészetet segit elő, midön a másodikát, ha meg nem ujitatik s hozzá táplául elég trágya nem adatik, hátrálja, a dinnyetenyésztésnél azon-

ban, mert ez minden évben új földet igényel, használatra czélszerü.

Minél zsirosabb a márgás föld, annál jobb, és a vizenyős, vadvizes, sziksós, és szurok földü helyeken nagy előnnyel használtatik; mert a földet, mely különben tapaszos, s ekép léggel szükölködő is, porhanyitja és léggel megböviti, a vizenyős földet pedig száritja, mig ellenben a dinynyésnek szárazság idején kellő nedvességet nyujt.

32. §. *Uj föld.*

A dinnye azon földben, melyben egyszer termett, többé tökéletes termést alig hoz, mi lehet annak oka, hogy a dinnye minden évben uj földet kiván? meghatározni bajos; oka lehet: a) hogy a dinnye egy év alatt a földet annyira kizsarolja, hogy már a második évben táplát nem nyer, ennek orvoslása az uj földkeverék, és orvoslása az, hogy első évben feles számú palánták által a föld ki ne zsaroltassék, azért javallok minden fészekbe csak egy palántát, s ezen is minél kevesebb gyümölcsöt termelni, és a gyümölcs megérése után a palántát kiszakitani (l. 28. §). b) Minthogy mind a mellett, ha az a) alatti szabályok megtartattak, a második évi termés még sem tökéletes, s hibája leginkább ragya és tő-rodhadásban, a gyümölcsök ferde növésében és tökéletlenségében mutatkozik,

s ennek oka hihetöleg az, hogy a tavali palántának gyökerei a földben maradván s ott rodhadozván, azaz eczetesedésbe indulván, a rodhadás nyavalya az eczetesedésre különben is hajlandó uj palánta gyökereire átragad; azért itt is tanácslom az egyes plánták ültetését, és a gyümölcsök kevesbítését figyelembe tartani, hogy igy a palánta s gyümölcs elég erös legyen a ragályos nyavalyát túl nöni, Javallom a régi dinnyés maradványainak rodhadását a földben elömozditani, aképen: hogy arra mindjárt öszkor fris ló trágya jó vastagon elteritessék, mi a rodhadást egész télen által elösegiti. Javallom a márgás agyag használatát, mely a tenyészetet annyira üzi, hogy a ragályos nyavaláknak nem jut idö magukat a palántában megfészkelni,

továbbá javallom fekete szenet összetörve a második évben is használt dinnyésben elhinteni, s azt a földdel bedolgozni, miután a szén azon tulajdonnal bir, hogy az eczetesedést elenyészti. — c) Oka lehet végre az is, hogy az édes, lágy, s kövér dinnyegyökerekre a férgek oda húzodván, a dinnyésben magokat megfészkelik, s ott annyira szaporodnak, hogy a dinnye tölük nem tenyészhet; erre nézve javallom a féregirtö szereket (48. §.).

Ezek azonban csak ott követendök, hol a diny-

nyés csupán egy helyre van szorulva, de hol a dinnyésznek térben válogatni lehet, ott legjobb sikerrel használtatik a váltó mivelésmód, t. i. az egész tér 4 részre osztassék fel.

Az első rész ültettessék el dinnyével, a 2-dik 3. és 4-dik rész pedig vettessék el réti lóherével. — Második évben a volt dinnyés hagyassék meg rét, lóherésnek, és a volt lóherés első része töressék fel dinnyésnek, és igy tovább. Ha e tér csekély lenne, akkor a 3 részre való osztályt kell igénybe venni, hol csak 2 rész marad lóherésnek.

33. §. *Föld s trágya nemekről.*

A 31-ik §-ban felhozott nemeket kellő arányban használni, azért szükség, mert azok a gyümölcs tökéletességének ugyanazon arányban tényezői, u. i.

A homok ad a földnek porhanyóságot, és őrzi a tapadástól, a lótrágya ad zsirt, édes ízt, illatot, s meleget. Az iszap avagy márgás föld lágyságot.—Ez, valamint a só is a tenyészethez ingert, s a dinnyehúsnak bizonyos olvadékonyságot. A madár ganéj adja a legtöbb meleget és táplát, mig ellenben

Tiszta homokban kásás és ízetlen, bár kellő nagyságu, de illat nélküli dinnye terem.

Tiszta gyepföldben a palánta egyedül szárba

nö, nyerses ízü s illatu, csekély nagyságu, vastag héju és vékony húsu faj, és nehezen érö dinnye terem.

Tiszta trágya földben, ha a forró nyárban ki nem vesz, hitvány, ragyás, és keserü dinnye terem.

Lótrágya föld helyett ember és juhtrágya föld is használható, de kisebb mennyiségben, mert íze ezeknek nem oly kedves, föleg az ember trágya 4—5 éves legyen, mert különben a növényt kiöli.

Tehéntrágya savanyú s illat nélküli gyümölcsöt nyujtván, egészen mellözendö.

A törköl nem trágya, mert savanyú és fanyar; dinnyének nem való terméketlen keverék.

A korom és kávé alja a földvegyitékben felhasználandók; a szén porrá törve, s a dinnyésben felásott föld közé vegyitve (32. §.) a hamu a dinnyés fellett elszórva használandók.

Átalában véve minden oly állatok trágyái, melyek bogarakkal élnek, a tenyészet rendkivüli elösegitöi leginkább azért, mert a bogarak ezekkel kevert földet, mint oly helyet, hol saját fajuk maradványai rejlenek, állati ösztönböl kerülik; ilyenek a fecske, guano, tyúk és egyéb madaraktrágyái. Ha felfogjuk azt, hogy az a sok bogár és féreg, mely a földben ezernyi számmal rejlik, mind növény gyökerekkel él, ha felfogjuk azt, hogy

a kövér dinnyés ily állatkákkal tízszeresen bővelkedik, és ha felfogjuk azt, hogy a dinnye gyökere valamennyi féregnek édessége, és húsossága minden növények felett kedves eledel, s felszámitjuk, hogy a dinnyegyökerkéken hány ily féreg élődik, és mennyire hátra vetik ezek annak tenyésztét: képzelhetjük, hogy oly trágya, mely a növénynek táplát nyujt s egyszersmint e kártevő állatkákat is kiirtja, mennyire mozditja elő a tenyészetet a többi trágyák felett; innen a guano, fecske, a tyúk, s egyéb madarak trágyái a tenyészetre bámulatos hatásuak. Ki az itt állitottakon kételkednék, kérdezze meg a parasztot, nem e hajtja ki gyermekéből a férget az által, hogy neki egy ily féreg porát borban beadja.

A galambtrágya erős ízével ajándékozván meg a dinnyét, azt szeszessé teszi, s azért azt a dinnyész használatlanul ne hagyja.

Miután a földet mindjárt az ültetéskor trágyával megterhelni nem szabad, sőt nem tanácsos, későbben azonban, midőn a palánta az alája adott trágyát már felhasználta, és igy ilyenre ismét szüksége lenne: javallom különösen a másod trágyázást, mely akép történik, hogy a gyümölcskötődése után a palánta tövéhez a föld szinére egy maroknyi galambtrágya tétetik, mely trágyának zsirja a bekövetkező esőzések alkalmával a földbe

szívárogván, a növénynek uj táplát nyujt, s ugy a gyümölcs nagyságára, valamint jóságára nézve uj befolyást gyakorol.

34. §. *Éretlen földkeverékről.*

A 31. §-ban ajánlott földkeverék mindig öszkor készitendö, hogy télen által jól megérjen, és ha lehet csak második évben használtassék; továbbá, ha a mód engedi, lótrágyával takartassék be, melytöl a mellett, hogy ízt, illatot, és zsírt is nyer, megérlelése is elösegittetik.

Különösen ovakodni kell az éretlen trágyávali földkeverék használatától; mert a mellett; hogy ily föld rozsdás, keserü és tökéletlen gyümölcsöt terem, azt a férgek, bogarak, és lótetük meglepik; s a palántás gyökereit is felemésztvén, kiirtják, söt mi több, a macskák, kutyák, és tyúkok, ezen bogarak végett a megnött plántát gyökerestöl kikotorják.

Továbbá a szérőskertekröl szedett földpelyva, és szalmatöredékekböl kiérett legyen, mert az különben ártalmas férgekkel bövelkedvén, silány és fanyar termést ad.

35. §. *A földnem befolyása a dinnyehús szinére.*

Ugy vélem, hogy a földminőség a dinnyehús szinére is befolyással van, s ugy hiszem, hogy p. o.

fehér agyagos földben a dinnyehús előbb halavány s végre fehér vagy zöld, trágyás földben pedig sárgább lesz, erről azonban csak tájismeret vagy hosszabb kisérleti próbák után lehetnék képes alapos tant nyujtani.

36. §. *Légmérséklet.*

Az ezen munkában előhozottak alapján szükséges a dinnyést oly álapotba tenni, hogy az a hidegebb éghajlat alatt is a dinnyetermesztéshez igényelt légmérséklettel birjon.

E mérsékletet alig lehet czélszerűbben és olcsóbban előidézni egyébbel, mint fris szalmás lótrágyával.

Mi eképen történik : a dinnyepalánták elültetése elött egy pár nappal a dinnyésen, mely lehetőleg négyszeg vagy kör alaku legyen, egymástol két arasznyi, s minden oldalról egyenlő távolságban 3 arasz szélességü s ugyanannyi mélységü gödrök ásatnak, ezen gödrök azután uj ló-trágyával megtöltetnek aképen, hogy az letaposva 2 arasznyi vastagságú legyen. Ez igy elvégeztetvén; a ló ganéjjal megtöltött dinnyék között egyenlő távolságban mintegy 2 arasznyi széles és mély gödröcskék, s az ezekből kihányt földek a trágyával töltött gödrökbe takartatnak; és ezen uj gödrökbe tétetik a dinnye alá szánt földvegyület,

mely ott mindaddig mig, az ültetés ideje eljö, csúcs alakban hagyatik.

Az eddigi mód szerint a lótrágyára tétetett a dínnye alávaló földvegyület, s ebben termeltett a dinnye, melyet én nem helyeslek a következő okoknál fogva:

1-ször. Igaz ugyan, hogy a trágya tavaszkor közvetlen a palánta vagy mag alatt fülvén, annak kelését vagy növését elömozditja; de következvén a forró nyarak és szárazság, ez a tenyészetnek akkor többet árt, és az ily palánta rendesen apró gyümölcsöt terem.

2-szor. Ha a földvegyület a trágyára vastagon adatik, akkor alig fejt ki annyi melegséget, mennyit a növénynek belöle nyernie kellene, ha pedig vékonyan adatik, akkor a palánta gyökerei a trágyával érintkezésbe jövén, a palánta betegségét, rozsdát, és a gyümölcs héján ragya hézagokat idéz elő, a gyümölcs husa pedig kesernyű lesz.

Az általam ajánlott uj módnak elönyei pedig ezek:

1-ször. A palántát szintugy melegíti a trágya oldalaslag, mint ha az egyenesen a palánta alatt lenne, minthogy a gödrök egymástól messzire nem ásattak.

2-szor. Forró s száraz időkben a trágya a plánta gyökereit közvetlen nem melegítvén, ki nem égeti.

3-szor. A gyökerek a trágyával érintkezésbe nem jövén, épen maradnak s ekép az ültetmény legtökéletesebb és megtermett gyümölcsöt hoz, és 4-szer ezen mód által a dinnyés kétszeresen megmüveltetik, mely müvelés a tenyészést tetemesen elömozditja.

A gödrökbe taposott trágyát, mielött betakartatnék, szükség jól megöntözni, és minél több viz adatik beléje, annál jobb, mert ezen viz az öntözést, melyet végképen tiltok, pótolandja, és gőz párolgása által a dinnyés felett bizonyos termékenyitö légmérsékletet fog tartani.

Ridegebb éghajlat alatt, hol a tavasz késön köszön be, a nyár eleje is rideg lehet, ezen gödrökböl a trágyát, midön már az kifüllött, és a dinnyegyökerek még odáig nem hatottak, kiszedni, s helyébe ujat taposni; de ekkor javallom a trágya alá oltatlan mész darabot tenni azért, hogy az ottan tüstént fülést idézzen elö.

Vadvizes és árviznek kitett helyeken azonban, valamint oly helyeken, hol a vakand uralkodik, javallom a palántát közvetlen a ganéjra ültetni, mikor a gödör szinig tapostassék trágyával, s erre öntessék a földvegyület.

Javallom pedig azért, mert a) ily helyen a trágya folytonosan nedves lévén, hatása égetö nem leend. b) a vizár a dinnye gyökereit nem érinti,

miután az azonnal az alatta lévö trágyába szivódik. c) Az ilyen földterület a folytonos nedvességtől hideg természetü szokott lenni; szükség tehát oly álapotot idézni elő, melyben a palánta közvetlen nyer melegséget, d) mert nedves területen a föld tapaszos, szükség tehát, hogy a ló-trágya a dinnye palánta alatt legyen, mert az ott folytonos ülepedés által a fölötte lévő földvegyületet szakadozott vagy is porhanyós álapotban tartja, e) mert eképen a dinnyepalánta magosabb kupaczokat nyer, következőleg azt az árvizek be nem iszapolhatják, f) mert a vakand a növényt alá túrván, annak gyökét annyira ki nem túrhatja, mint ha az a föld szinével egy arányban lenne.

37. §. *Meleg ágy.*

Ha alkalom engedi szél ellenes helyen s hova a nap folyvást világit, végre hol 3 lábnyira a földben víz nem fakad, mert a trágya ily helyen meg nem fül, ássál négy szögü 3 lábnyi mély, és 4 lábnyi széllességü gödröt, a földet hányd éjszaki szélére s a két oldalára, töltsed azután e gödröt tele fris lótrágyával, és taposd azt le tökéletesen, azután önts rá vizet mennyít beveszen, és a földvegyülettel, mely azonban tökéletesen érett legyen, hintsed tele, ekkor helyezd oda a deszkarámát, melyre az üveg ablakok jönek, e deszka

ráma körül a felső szélén kivül léczek legyenek szögezve aképen, hogy az ablak rámája a deszkaráma élére feljövén, még azonkivül a deszka s üvegráma közti héjszakot a szél ellen e léczek oldalvást takarják be, ez meglévén, a deszka ráma éjszaki oldalát mintegy arasznyira húzd feljebb, és töltsd meg környékét fris lótrágyával, a belsejét pedig földkeverékkel aképen, hogy annak színe az ablakoktól 3 újnyi távolságra essék, ekkor tedd reá ismét az üveg takarókat azért, hogy azok az oldal deszkák behajlását a taposáskor akadályozzák, és köröskörül taposd jól hozzá a lótrágyát egész a szineig, vagy is 1½ lábnyi vastagra, mikép a melegágy elkészülvén, vagy 3 napig hagyd még feküdni és átfülni.

Három nap mulva a kelesztett palántát ültesd bele a meleg ágyakba, legöregebb s ha kora és szapora termést akarunk, apró faju magok adandók.

Oly helyen hol viz fakad, tanácsos a meleg ágyat a föld szinén készíteni, és a trágyát jó vastagon földdel körül hányni.

38. §. *A palántás.*

Hason módon készitendő, mint a meleg ágy, csak hogy ebbe a földvegyiték vékonyabban mintegy 4 ujnyira teendő; minthogy ez egyedül kelesztés-

re van készitve, és midön már a palánta meg heréltetett, akkor az meleg ágyba (38. §.) vagy külön ágyba (39. §.) avagy szabadba (43. §.) átültettetik.

39. §. *Külön ágy (kreft).*

Az egyes palánta számára való, következésképen nagysága ehez alkalmazott legyen, és miután egyedül arra való, hogy a hideg éjszakákon át a palántának meleg légmérsékletet tartson, s nem arra, hogy benne a palántatermést is nyerjen; elég ha 1½ lábnyi négyszögü lesz, négy deszkából illesztetvén össze, az éjszaki oldala 4 ujjal magasabb legyen, és az üveg a deszkába fürészelt résen elölrül tolandó bele akképen, hogy az eleje a deszkán kivül nyuljon, mikép az eső és izadtság azon lefolyjon, a külön ágy gödre csak oly terjedelmü legyen, mint a dinnye fészeké; szükség azonban, hogy földvegyülettel elegendő vastagon elátva legyen, és a dinnyefészekre illesztetvén, körüle minél terjedelmesebben adandó a lótrágya, hogy azt oldalaslag is melegitse. Igen czélszerü ennek a dinnye nemesitésére való használata azért, mert a palánta benne jókor felnövén, a gyümölcstermelésre elég időt nyer, továbbá a körötte lévő lótrágya a földet befödvén s melegitvén, a palánta gyökerei alatta szabadon terjednek,

és e mellet kövér tért használván oly annyira megerősödnek, hógy azután a gyümölcs rendkívüli nagyságra nő és finom minőséget nyer. Az ekép elkészitett külön ágyba szinte kelesztett palánta ültetendő, és midön az idő kinyílt s a fiók levétetik a lótrágya eltávolitatván, a föld halom uj földel vastagon körül halmoztatik.

40. §. *Magkelesztés módjai.*

1. Kel a mag szabadon, mely csak közönséges és uj magoknál alkalmazható; melyekből felesleges számmal lehet ültetni, és a melyek kedvező időben 2 hét alatt rendesen kikelnek, szárazságban azonban ha ki nem vesznek, különösen a nemes és ó magok, i éha hónapig is hevernek.

2. A palántásbani kelesztés a legbiztosabb és alkalmazható minden fajokra, minek több módja van:

a) Magában a palántás földjében, mi legegyszerübb és ajánlhatóbb.

b) Gyepkoczkákban, melyekkel a palánta sérelem nélkül ki vehető.

c) Cserepekben, ezek azonban feneketlenek legyenek, mert a mint a növény gyöke a cserepet éri, veszni kezd, s ha lehet alól szélesebbek:

d) Kosarkákban; mi a földbe a gaz szerepet játsza, s nem ajánlható.

3. Üvegház és meleg ágyba helyezett feneketlen virágcserepekbe, mi, ha azok léteznek, ajánlható.

4. Kemenczén avagy Sparherden (tüzelőgép) mely mód ott, hol pótpalántára hirtelen van szükség, ajánltatik, mi ekép történik.

Végy egy alól lukacsos cserép vagy fa edényt, tedd azt egy szélesebb tálba, melyben forró viz van, a lukacsos tálba hints finom szénnel vegyitett kissé agyagos és homokos földet három ujnyira, erre helyezd el a magokat, azután hintsd be vékonyan finom kövérebb földkeverékkel vagy fürészporral; az ily módon maggal elültetett edényt tedd a forró kályha vagy padra, s arra vigyázz, hogy ne forrjon, különben a dinnyemag felette nagy hőséget kiáll.

Vagy pedig végy egy ½ ujnyi vastag deszka fiókot, helyezd bele a fentebbi módon a magot, tedd forró helyre, és öntözd gyakran forró vizzel akép, hogy át ne hüljön.

Az ekép 2—3 nap alatt kikelt magot, midőn már maglevelei szét nyiltak a tapaszos földet tollkés segitségével ki kell szedni, és ha a szabadban még meleg nem volna, szobában egy tálkára helyezett virágos cserépbe kell ültetni, hol a tálkába öntött meleg vizzel gyakran ellátandó,

s midön már megheréltetett, a szabadba kiültetendö.

41. §. *Mag ültetés ideje.*

Ha a dinnyemagot szabadba akarod ültetni, akkor Márk napja tájára eső holdujsága elött három-négy nappal ültesd.

Ha palántát akarsz ültetni, akkor a magot helyezd akép, hogy a fentebb határozott napokba már kikelve, és levelkéi zöld szinüek legyenek.

Ha meleg ágyban akarsz dinnyét termelni aképen, hogy annak gyümölcsét májusban élvezhessed, akkor január vagy februárban helyezz ki több magot aképen, hogy holdujsága elött 3—4 nappal már mint palántát ültethesd a 4 ujnyi vastag földvegyitékes palántásba, s midön a herélés ideje megjö, már akkor a megmaradott legerösebb palántákat két arasznyira egymástól, egy 1½ lábnyi vastag földvegyitékes meleg ágyba ültesd által aképen, hogy ha azok közül valamelyik kiveszne, mellette pótolva legyen, tehát egymástól arasznyi távolságra, s midön már jól megfogamzottak, a legerösebbek meghagyandók, s a gyengébbek, ha számukra uj palántás készen lenne, ebbe átültetendök, különben elhajitandók.

42. §. *A mag ültetésmódja.*

A magot mélyen ültetni a földbe felesleges, mert akkor nehezebben vergődik ki, és lehet, hogy ezalatt megsértetnék. Azért elegendő, ha a mag egy ujnyi földdel van takarva. Továbbá tanácsos azt élével a földbe fektetni, azért, mert igy a kelés alkalmával a tokhéjak szét nyilván', belölük a palánta szépen kihuzódik; ha ellenben hanyat fekve, vagy heggyel szúratnak a földbe, akkor a palánta a magtokot is kiemeli magával, mit sokszor levetközni képes nem lévén, a maglevelek bele rodhadnak. Tehát a mag akép ültetendő, hogy az a nagy és mutató uj közé vétetvén, e két uj a maggal a földbe nyomatik, s ott a mag eleresztetvén, az ujak kivonatnak, a magok mindjárt be nem takartatnak azért, hogy szem előtt lévén, az ember az ültetés rendjét el ne hibázhassa, és midőn már az egész elültettetett, az ember tenyerével gyengéden a földet akép egyengeti el, hogy a magok ez által befödessenek.

A magültetésnél a távolságra akép kell ügyelni, hogy szabadban egy fészekbe 5—6 mag jöjön azért, hogy ha több jön, az kiveszne, más legyen helyébe.

Továbbá még a fészek szélére is ültetendők magok azért, hogy ha máshol pót palánta kelle-

tik, innét a többi sérelme nélkül lehessen venni, és

Miután megtörténik az, hogy a korábbi palánta vagy dér s egyéb miatt kivész, vagy talán ki sem kel : szükséges egy másod magültetést is tenni, főkép ha az időjárás száraz s hideg, de nem árt, a már kikelt vagy elültetett palánta mellé is magot ültetni azért, hogy ha ez kiveszne, helyibe a később kelő magból kész palánta legyen, a feles legessé vált palántát könnyü azután eldobni vagy a kert valamely üres szögletébe elültetni.

A meleg ágyba ültetett magok egymástól egy czolnyira s sorban, a sorok pedig 2 czolnyira helyezendök.

A nemesebb s becsesebb magok ritkábban ültettessenek egymástól azért, hogy sérelem nélkül biztosabban lehessen öket kiszedni.

43. §. A palánta átültetés módja.

Elöször is szükség a kupaczokat kézzel, rosta nagyság és alaku gömbölyü ágyacskákká alakitani.

A palánta vagy kelés után mindjárt ültetik által, vagy pedig herélés után elsö esetben elég, tollkéssel a töve körül négyszeg koczkát metszni s ezzel a palántát kivenni s áttenni; másod esetben czélszerü egy két oldalról fel közte hajtó

ásocskát használni, mely ásocskával előbb azon helyen, hova a palánta helyezendő lészen, föld vájatik ki, azután vele a palánta földestől kivájatván át helyeztetik; és körötte a föld elegyengettetik; az ekép átültetett palántát *megöntözni nem szabad*, hanem azt a nap és lég befolyása ellen be kelletik, ha egyébbel nem, zöld füvel, galyacska vagy lapu levéllel fedni, és csak alkonyat felé, ha a lég kedvező, kitakarni, és más nap délfelé, ha hervadni kezdene ismét betakarni, s e takarást mindaddig kell ismételni, mig a hervadásnak jelei mutatkoznak. Az átültetett nagyobb levelei sokszon elszáradnak, söt gyöke is elvész, de azért sem kivetni sem megöntözni nem szabad, de nem is kell, hanem türni mindaddig, mig a főgyöke ép, mert az sinlés után is gyökereket eresztvén, felépül és ez által nemesítetett, és termővé tétetett. A kiszáradtak helyibe pót palánta teendő.

44. §. A földművelése.

Részint azért, hogy a cserepesedett és letapodott föld a dinnye fő-gyökének izmosodását ne gátolja, részint pedig azért, hogy a lég befolyásnak ut nyitassék, szükség a dínnyegyök körül a eföldet mi gyakrabban felkotorni, mi ujal vagy gy darabka fácskával eszközölhető, szükség továbbá a gyök közelében termett füveket kiszedni,

a távolabb lévőket azonban tisztára kitépni nem javallom azért, mert igy a kövér földben termett férgek egyéb táplára nem találván, a dinnye gyökének neki esnek, és azt kiirtják, hanem e helyett javallom a feltöltést.

45. §. *Töltés.*

A töltés akkor tönténik, midőn már a palánta indákba kezd folyni, a mikor is eső után még a föld ki nem szikkadt, kapával előbb a fészek köröskörül felkapáltatik, a midőn azonban a gyökhöz közeliteni nem szabad, ne hogy ez által a dinnye gyökerei megsértessenek; ez meglévén, a fészek körüli föld a fészekre köröskörül feltöltetik, és ott szépen elegyengettetik, ez által sok előnyt nyer a dinnyészet.

1-ször. A fészekben lévő fü-betakartatván elöletik, s az ott egyideig a férgeknek kedves táplát nyujt, azután elrodhatván, a földet kövériti s porhanyitja.

2-szor. A dinnyetermelésre szánt s megázott földvegyiték betakartatván, egy porig haszonhajtó álapotba tétetik.

3-szor. A fészek körüli föld a fűtől, mely ott elhatalmazott volna, megtisztittatik, és az által

4-szer a dinnyésnek meglepő csinosság tulaj-

donittatik, egyátalában a termés kétszeresen elősegitetik és nemesitetik.

46. §. *A kapálás.*

Midön a dinnyepalánta indáit már a fészekről lebocsátani készül, szükség a fészek körüli földet ásóval felásni azért, mert a dinnye gyökereit rendesen az indákkal egy arányban terjeszti, pedig a fészek körüli legyúrott föld ezen gyökerek elfogadására, ha csak fel nem müveltetik, alkalmatlan lenne. A kapálás által a dinnyeföld müvelése be van fejezve.

47. §. *Holnapok szerinti előadása a dinnye müvelésnek.*

Januárban.

A dinnyenövény életének 4 korszaka van.

1-ső keléstől herélésig.

2-dik heréléstől a gyümölcs kötődésig.

3-dik kötődéstől kifejlésig.

4-dik kifejléstől érésig.

Minden kor állapot bevégzésére egy hónap igényeltetik, ekép ha dinnyét májusban akarsz enni, annak ültetését január végével vagy február elején kell kezdeni, tehát január hold utolsó

negyedében kint a palántás elkészitendö, mely aztán a palántába elültettetik, a januári palántáson a föld csak arasznyi vastag legyen azért, mert az jobban átmelegittetik, mint a vastag földréteg.

Februárban.

A palántásnak ablaka hideg s borús időben éjjel nappal szalma vagy deszka takaróval befedetik (38. §.). Tiszta hideg időben egyedül nappal, s meleg időben nappal és éjjel is takaratlan hagyatik. A palánta továbbá annak idejében megheréltetik (6. §.) és egy uj meleg ágyba, melynek földje már jó két arasznyi, átültettetik, de törzse a földbe nem sülyesztetik (37. §. 5. §.).

Martiusban.

A palántás deszkán kivül köröskörül forró vizzel többször megöntöztetik, (4. §.) a nap melegebben sütvén, ablakai kissé felemeltetnek. A gyökeken túl lévő penészes föld eltávolittatik, s ennek helyébe uj föld jö, mely egész az indákig felhalmoztatik.

E hónapban a külön ágyas ültetés (37. §.) szinte megkezdetik vékonyabb földvegyülettel, mihez Hold ujság elött magok kelesztetnek (40. §.) s

azok a külön ágyakon kivül is cserepekben, melyek az ablakokban tartatnak, tenyésztetnek, s a magok a palántásban elültettetnek.

Aprilis.

A palántás meleg vizzel gyakrabban megöntöztetik.

A meleg ágyban az indák, ha gyümölcsöt még nem hoztak, gyümölcsre heréltetnek (9. §.).

A külön ágyakból a megherélt palánta ujjakba, melyekbe a földvegyület kellő vastagságu, átültettetik (38. 43. §.).

A hangyák, csigák, és penész balhák (48. §.) kiirtatnak.

Szabadbani ültetéshez a földvegyiték elkészitetik (33. 34. §.) s a gödrök kiásatnak (36. §.) — April hó végével pedig e gödrökbe lótrágya hordatik, a fészkek elkészitetnek, mák szóratik a dinnyésre (8. §.) és

Hold ujsága előtt 3 nappal a kelesztett plánta és cserepekben növesztett plánták elültettetnek, az utolsók megheréltetnek s melléjök 4 ujnyi távolságban ugyanazon fajból egy pár mag ültettetik (42. §.) a palánták éjjel a fagy ellen betakartatnak (49. §).

A palántás felemeltetik, és alája támasz tétetvén,

az indáknak kifelé szabad folyás engedtetik, nappal a fedett ültetvények egészen feltakartatnak, (49. §.), s a dinnyék ferde növés ellen forgattatnak (18. 20. §.).

Május.

Sófia napkor meleg ágyban eltávolitatnak, a netán bekövetkezhető fagy ellen azonban még mindig kéznél tartatnak, és szükség esetében használtatnak (58. §.).

A dércsipés után napfelkölte előtt a takaratlan palánták hideg vizzel kissé megöntöztetnek, és egy pár órára befödetnek.

A szabad ültetés körül a föld felbolygattatik, (44. §.), ha szárazság van, nedvessel felcseréltetik, (4. §.) szél és baromfi ellen a növények védetnek, és heréltetnek (6. §.) a dinnyés feltöltetik (45. §.).

Junius.

Idomtalan, és jégtől verett dinnyék leszakitatnak, s ha szükség, a másod herélés megtétetik, (9. §.). A fészkek között letaposott föld felásatik, (46. §). E hónap derekán a felesleges gyümölcs leszedetik (28. §.) s a meghagyott példányok a szelek ellen védetnek, (16. 48. §.) s alájuk tégla, vagy egyéb rakatik (21. §.).

Julius.

A dinnyék ferde növés ellen megforgattatnak, (21. §.), s ha tetszik bélyegeztetnek (22. §.). A kora érö dinnyék leszedetnek (23. §.). A dinnyében mutatkozó ragya kivájatik (20. §.).

Augusztus.

A dinnyék érnek (11. 12. 23. §.), tolvajok ellen szárral, vagy fűvel éjszakára betakartatnak, a mag gyüjtetik és félérett dinnyék befözetnek, (53. §.), vagy berakatnak (54. §.).

September.

A másod dinnyék is megérnek, az öszi dinnyék leszedetnek és száraz helyre függesztetnek, avagy zabba elrejtetnek. A dinnyeszár az utolsó dinnye bevételével kivágatik, és a gödrökben lévö földvegyiték egy rakásra kihordatik.

Oktober.

Jövö évre föld gyüjtetik, érett trágyával kevertetik, és fris lótrágyával befedetik (33. 34. 35. §.).

November és December.

A természet pihen, a dinnyész tollat és papirt vesz, és azt, mit tanult avagy tapasztalt, a jelen és utó kornak feljegyezi.

48. §. A dinnye ellenségei.

1-ször. A tolvajok bárbár ellenségei a dinnyének, mert ezek az érett gyümölcsöt megkülönböztetni rá nem érvén, az éretleneket is lelopják, vagy pedig egyre másra meglékolván ott hagyják, mi valóságos, és a dinnyészetnek azért, mert a dinnyész kedvét örekre elcsüggesztik s öt magtermő fajoktól megfosztják, legtöbbet ártó barbárság; ezek többnyire házi cselédekből állanak.

Továbbá vannak tréfa tolvajok is, kik vastag tréfát tönek az által, hogy a szenvedélyes dinnyészt örömétől, mi legszebb jutalma lett volna, megfosztandók a dinnyéket meglopják; a törvénynek

A dinnye tolvalok ellen szigorúnak kell lenni, és ott egyedül a meglopatott dinnyész becsülheti meg az okozott kárt.

A tolvajok ellen legbiztosabb szer a nem fitogtatás, és a válfaju gyümölcsöknek éjelre gazzali betakarása.

2-szor. A hangyák, melyek kora tavaszkor, midőn még egyebet enni nem kapnak, a dinnye

palántát lerágják, különösen pusztitanak a palántásokban, és ott, hol a dinnyenövény hideg ellen befödve van, ök is a hideg ellen a födél alá húzodván a dinnyén elrágódnak. Ezeket kiirtani nem javallom azért, mert különben hasznos és tiszteletreméltó munkás állatkák, hanem javallom a palántásokba, és födönyök alá kenyér morzsalékot avagy szalonna bört tenni, melyek ennek emésztéséhez hozzá fogván, a növénynek békét hagynak.

Egyébiránt kényesövel vegyitett disznó zsirral, mely borsónyi nagyságban a gyökhöz ragasztandó, a hangyák kipusztithatók.

3-szor. A vakandok, mely a dinnye tövét alá túrva, a palántát elhervasztja s az kivész; ez ellen rögtön érkező segitség: a vakand lyukának földdeli betömése, és a palántának még magához jö, a forróság elleni betakarása. Mondják, hogy lófejcsont ha botra tétetik, szinte elhajtja a vakandot, lehet, hogy az éles hallású állat azon zúgást, melyet a lófejcsont üregébe tóduló légvonat okoz, nem türhetvén, eltávozik.

Ha mindazonáltal félhető, hogy a vakand a dinnyésben turkálni fog, czélszerü a dinnyepalántát pálczikákkal körül dugdosni, mely pálczikák a dinnye növekedtével kiszedendök.

Erre legalkalmasabb a szölö venyege, melynek

két vége két kézbe fogva, fél ív alakba hajtatik, és a dinnyepalánta felett a földbe dugatik, ily vessző egy palántához keresztbe alkalmazva 3—4 szúratik, aképen, hogy azok épen a palánta fölött mintegy ernyöt képezve, azt a jégveréstöl is megovják, és az ügyetlen járók vagy oktalan állatok letiprása ellen is védjék.

Egyébiránt a vakandot, ha a növény túrása ellen különben védve van, a dinnyésben kedves vendégnek kell tekinteni, mert a dinnyének különben ártalmas férgeket irtja ki, és többnyire ott mutatkozik, hol ily férgek nagyobb mértékben léteznek, és túrásával a földet miveli is.

4-szer. A méztelen és hajlékos csigák, melyek bozótos helyeken nagyobb mennyiségben teremvén, a dinnyenövényt lerágják; különösen a méztelen csigák, melyek szérö vakarékból készitett földvegyülettel ellátott palántásban megteremvén, észrevétlenül rejlenek, és történik, hogy egy kora reggel az egész palántást lerágják. Ezek ellen szükséges a palántásokban tökéletes érettségü föld alkalmazása, s azoknak a sövényektöl távolabbi helyekre készitése. És a palántásnak gyakori kutatása.

5-ször. Lótetük, a fészekbe alkalmazott lóganéjban termenek, és a palántákat alá túrván, kiirtják. Ezek ellen czélszerü a lótrágyára egy kis

oltatlan mész alkalmazása, a lótetünek a vakand nagy ellensége,

6-szor A kutyák, tyukok, és macskák, melyek a trágyás földben termő bogarakat kikotorván, a tyúkok pedig a poros földben fűrödvén, a palántát is kikaparják, Ezek ellen a 3-dik pontban érintett venyege alkalmazandó.

7-szer A penész balkák, ezek a csekély rétegü földvegyületén által a palántásban lévő ganéjból származván, millió számra lepik meg a palántást, oly aprók hogy szemmel alig láthatók, és ugrándozva terjeszkednek, továbbá a palántást meglepvén elhitványitják, mire az kivész. Ezek ellen a palántás száraz hamuval behintendő.

8-szor. A jég, ragya, hideg, forróság, napszúrás és szél. Hideg ellen a fődönyök alkalmazandók. Jég ellen a 3-dik pontban érintett venyege ernyön kivül sürübb ültetés által és segéd ültetvényekkel lehet segiteni (8. 36. §,).

9-szer. A liszt féreg: ez sárgás szinü kemény sima börü, elöl hat lábakkal és hátúl farcsúcscsal. E féreg, mely leginkább a juh trágyában támad, magát a fő-gyökbe fúrja és azt belülröl emészti. Ez ellen ha korán észrevétetik, legjobb a földet a növénytöl elkaparni, és ha még magát abba egészen be nem vonta, kihuzni s a növény mellé fris

földet adni. De miután ez ritkán sikerül, a pótmag vagy pót palánta ajánltatik (42. §.).

10-szer. A Pajod (ebből fejlik a cserebogár), valamint a cserebogár a fában, ugy ez a földben iszonyu pusztitásokat tesz; egy helyen hova a tojások lerakattak, több támad, onnét harapódzó kör alakban terjeszti pusztitását, és ha eleje nem vétetik, az egész dinnyét (tavasz vetés táblákat is) kipusztitja. Ezt ki kell ásni, s mint a krumplit kiszedegetni, vagy azon kör, melyet formálni kezdett, körül árkolandó s a földbe belülre hányandó. És a fü a dinnyésből tökéletesen ki nem irtandó, hogy egyéb táplája is lévén, a dinnyét mellőzze (44. §.). Pajod bogár ellen tanácsos a dinnyést őszkor disznókkal jól feltúratni.

11-szer. A vetésféreg, ez komorzöld meztelen és kövér alkatu féreg, többnyire körbe zsugorodva találtatik, magát éjel a földön át fúrja, és a dinnyepalántát lerágván, más fészekre megy, hol ismét a földbe búvik, s pusztitását ily módon folytatja. Észrevehetni azon apró lyukakról, melyet a növény körül a földbe, s kibuvás alkalmával hagy maga után. A mint a pusztitás első jelei mutatkoznak, azon helyen a föld kézzel szétbontatván, könnyen reá lehet akadni. Egykor én ily férget szét taposván, abból egy jó darab füszál jött ki, miből láthatni, mily mohón falja a palántát is

magába. Különben itt is a pótpalánta és pótmag hasznos szolgálatot tesz.

Átalában minden férgek ellen javallom a dinnye töve alá fecske ganéjt és fecske fészek port tenni, melytől a férgek eltávoznak, ez állitás mellett harczol p. o. a giliszta, melyet ha a gyermeknek porrá törve beadnak, abból a giliszták elmennek; s fecskeganéj könnyen gyüjthető, akép, ha a fecske fészkek alá egy szakajtó függesztetik, melybe a fiatal fecskék trágyája hullni fog.

49. §. Dinnye födöny.

Midőn a mag a szabadban ültettetett, szükség befödni, hogy a föld ki ne száradjon, továbbá a palántát hervadás és dér ellen szinte be kell gyakran födni, mihez legalkalmasabb:

1-ször. Üveg harangok, melyek üveghutákban megrendelendők.

2-szor. A cserép födöny, mely felül lyukas legyen, de ezen lynkra is főkép fagyos szelek alkalmával rőgecske teendő, a födöny alacsony és széles legyen.

3-szor. Szakajtók, ezek azonban meleget nem tartanak, s alattuk a palánta nagyobb hidegben megfagy.

4-szer. Holmi cserepek, rongyok, deszkafiókok, szóval minden a mi takaró, utolsó esetben, ha más

nincsen, füvek : u. m. lapu, gallyak, egy marék zöld fü, és homok, melyekkel a plánta a szabad lég befolyásától eltakartatik.

A födönyök alkalmazásához gondosság kivántatik : t. i. a hideg ellen a betakarás el nem mulasztandó, de a meleg bejöttével a takaró azonnal leveendö.

50. §. *A görögdinnyéről.*

Dinnye iróink eddig a görögdinnyével nem sokat bibelödtek, s ez szemükre hányatván, magokat azzal mentegetik, hogy annak termelésében semmi mesterség sem rejlik; pedig bár a sárgadinnyének e feletti elönyét vitatni járatlanságot tanusitana, hasonló járatlanságnak tulajdonitom a görögdinnye tenyésztésének megvetését is.

Mert a görögdinnye trágyás földbe nem ültethetö, mert a görögdinnye semmiféle pipicselést, herélést, kivéve az egy sajátnemü trágyázást, meg nem tür, és azért a tett próbák a különben jó akaratu, ügyes, de e tekintetben járatlan kertész ügyekezetét meghiusitották; azért nagy boszankodással kimondatott reá az anatema, mi abból állott „a görögdinnye termesztésében nincsen semmi remekelés,“ vágj kapával fel egy hantot, forditsd meg helyén, dugd bele a magot és meg

van. Pedig valljuk meg, hogy a görögdinnye sok tekintetben a sárgával vetekedik. Annak nagyra termett külseje bámulatot gerjeszt, keményebb haja a szállitásra tetemes elöny, felséges húsa étvágyot gerjeszt, édes hüs és bö leve szomjat élvezettel olt. A görögdinnye féléretten padláson zabban, vagy pinczében száraz homokban karácsonyig eltartható, hol meg is érik. A görögdinnyét, minthogy az a gyomort erösiti, bármily beteg bizonyos mértékben ártalom nélkül eheti, minél fogva tartós használatu, azért annak nemesitéssel párosult tenyésztése a dinnyésznek még azért is kötelessége, mert attól a sárgadinnye párosulás által húsosságot és levességet nyer.

A görögdinnye a ganéjos földet csak ugy türi, ha fögyöke eleven földben van, azért az bár a korány érdekében palántásban kelesztendö, mégis mielöbb szabadba ültetendö, hol tiszta gyegföldet kiván, de minthogy gyepföld nem mindenütt találtatik oly kövér, melyböl nagy példányok teremnének, szükséges azt trágyázni; mi eképen történik, midön már a növény gyökét mélyen a földbe verte, akkor a föld a gyök körül mintegy arasznyi mélységre és 4 arasznyi távolságra elszedetik, a gödör egy kanálnyi konyhasóval megsózatik, és kitelhető legérettebb márgás földdel vegyitett ló avagy juh trágyával, avagy juh bo-

gyókkal kipótoltatik, mely trágya azután ismét anyaföldde befödendő.

A görögdinnyét herélni nem kell, mert a sárgadinnye növénynél gyengéb alkatu lévén, gyümölcsét rögtön megtermi; ugyanezen okból is nem öreg, hanem uj magok ültetendők.

A görögdinnyét öntözni is szükséges.

A görögdinnye érettségének jelensége : a levelek halványodása, a dinnye csutaktól számitva 3 bajusz tökéletes elszáradása, a dinnye súlyának könnyebbedése, a gyümölcs tenyérre ejtegetése, vagy pedig egy tenyéren tartás, s a másik tenyérrel oldalt vetegetés alkalmával annak bizonyos rengése, héjának a körömnyomás alatti be nem hajlása, két tenyér között a bimbos végén is összenyomás alkalmával a belsőnek észrevehető roppanása, kopogtatás alkalmával nem tompa, hanem éles és koppanó hangadása, lékolás avagy felmetszés alkalmával a héj ropogása.

A görögdinnyének legnagyobb ellensége a lisztféreg, mely 3—4-ivel a fögyöket átfúrva a palánta vesztét elöidézi. Azért a pótmag ültetés itt is felette ajánlatos.

51. §. A dinnyefajokról átalában.

Dinnyészeink közleményeikben a dinnyefajok megnevezését ritkán mulasztják el, azonban ugy

látszik inkább felületes, mint okszerü nézetből többféle czifra, részint idegen nyelvekből kölcsönözött érthetlen, részint ismeretesebb egyének által használt idealis neveket elrecitálnak, és mi a dinnyészetben járatlanoknál nem csekély elégedetlenséget okoz, a dinnyefajok többnyire ismeretre vezető jegyzetek nélkül mondatnak el, holott a nevek tudása csak az által nyer érdeket, ha azzal ismeret van egybekötve, mert különben ugy jár vele az ember, mint az egyszeri palócz kocsis, ki urát arra kérte, hogy ha városba mennek, a vendégfogadóban ebédre nekie zuspeist adasson, mit meg is kapott ugyan, de midön ura a kocsira ülvén kérdezte · „hát jó volt e a zuspeis," „arra egész nehezteléssel azt felelte : „biz a csak bab volt uram". Azért jónak látom a fajokat tulajdonaik szerint, és nem csupán név fitogtatásból megkülönböztetni, ámbár e részbeni járatlanságomat bevallani ezért vagyok köteles, hogy annak tökéletes hitel ne adassék, és inkább csak alapjául szolgáljon a dinnyészet e téreni okvetlen szükséges ismeretet terjesztésének, valamint igen sajnálom, hogy a leiráshoz ismeretesebb neveket ragasztani képes nem vagyok.

Leginkább szüksége van a dinnyésznek a fajok megkülönböztethetésére a magról ültetés alkalmával, azért, hogy csak az ohajtott fajok magjait

ültesse. A kelési időről, hogy tudja, melyeket kelletik a kikeltek közül felhasználni, s ugyanezen okból a maglevél, feljödési idő, inda és rendes levelekről.

1-ször. A magok:

a) széles nagyok, közönségesebb sárga fajok; b) keskeny hosszúk, keményhaju tömött nemesebb fajok; c) széles aprók, gömbölyü nyomottak; d) keskeny aprók, apró nemes fajok; e) simák, sima fajok; f) gyüröttek, gerezdes nemesebb fajok; g) három élüek, nagyon cserhajú vagy púpos nemes fajok; h) selyem tapintásu fehérek, illatos, de nem édes fajok; i) világos sárgák, aranysárga fajok.

2-szor. Kelési idöre nézve: a) kora kelök, a közönségesebb, és zöld, továbbá sima fajok; b) közép kelök, a sima nemesebb fajok; c) utó kelök, a vernyeges bélü és igen cserhajú avagy gerezdes fajok, és üveghusúak.

3-szor. A maglevelek: a) széles nagyok, zöldbelü és közönséges fajok; b) keskeny hosszuk, nemesebb fajok; c) keskeny aprók, apró fajok, és tök alaku nagyobb finom fajok; d) simák, sima fajok; e) eresek, kötött fajok; f) fodrosok, gerezdes fajok; g) ferde alakuak, púpos és nagy gerezdes fajok.

4-szer. Fejlödési idöre nézve: a) hirtelen fel-

növök, a zöld és közönséges fajok; b) lassan fejlődők, nemesebb fajok,

5-ször. Indákra nézve: a) bokros és égfelé nyulók, nemesebb gerezdes és gyürött nagy fajok; b) elterülők, apró fajok; c) vastagok, nagy fajok; d) vékonyak, apró fajok; e) nyúlánk ágatlanok, nemesebb nagy fajok; f) ágasak, apró fajok és közönségesek; g) nyulánkok, hosszu fajok.

6-szor. Rendes előlevelek: a) simák, közönséges fajok; b) gyüröttek, nemesebb fajok; c) csipkések, gerezdes fajok; d) hosszusak, hosszu fajok; e) gömbölyük, gömbölyü fajok; f) kövérek, nemesebb fajok; g) vékonyak, apró és közönségesek; h) szabályos alakuak, rendes növésü fajok; i) szabálytalan alakuak, gerezdes és púpos fajok; k) világos zöldek, kora érő közönségesebb fajok és l) vernyeges sötét zöldek, utóérő nemesebb fajok; m) tölcsér alakuak, veresbélü keleti fajok; vannak ezenkivül rendetlenül csipkézett hegyes és göndör alaku átlátszó vastag erekkel fényes levelek is, és én ugy hiszem, hogy ezek az eredeti fajok, a többiek részint a görögdinnye, részint tök és ugorkával párositottak, a mint t. i. leveleik ezekhez hasonlitanak.

Egyébiránt mindezekből a fajokra eldöntő következtetést hozni egyelőre nem lehet.

Jelenkori nevezetesebb dinnyefajaink név szerint ezek:

1. Amerikai ananász, melynek húsa zöld, igen leveses és zamatos, kicsi és gömbölyü, külseje akkor is ha megérik zöld. E faj ígen szapora és kora érő.

2. Turkesztani muskotály, gömbölyü közép nagyságu, zöldhusú, igen leves és zamatos, érett korában külszine megsárgul, kora érő.

3 Versaillesi, magyarosan angol zöldes, kantalup-gömbölyü, zöldeshusú, igen leves és zamatos, közép nagyságú, kései, érett korában kül szine sárga.

4. Mészáros vagy dalmat muskatály, hosszu, veressárga, teljeshusú, tökéletes érett csak akkor, ha kültapintásra lágy.

5. Prescort kantalup. Igen bibircsös, sárgahusú, érett álapotban megsárgul, nagy gömbölyü faj.

6. Cserhaj kantalup, igen nagyra meg nő.

7. Zöld muskatály, hosszu, igen erős és kellemes szagu. Sötétzöld szine éréskor megsárgul.

8. Vékonyhéju görög.

9. Fogarassyféle apró fekete magú görög.

10. Vöröses sárga apró magú görög.

11. Oriási fekete, nagyobb magú görög.

12 Fehérbélü görög.

13. Sárgabélü görög.

52. §. *Dinnyevásár.*

Piaczra minél korábban viszel dinnyét, annál nagyobb áron adhatod el, azért a lehetöleg korán kell azt termelni. Egyébiránt a dinnyepiacz 4 féle lehet.

1-ször. Olcsó. 2. válogató s drágább. 3. közel. 4. Távollévö; olcsó piaczra közönséges kerti, és görögdinnyét termelj. Drágább piaczra nemesebb sárgákat termelj, s görögöket csak ugy, ha azokat nagyra termelheted. Közel piacz legtöbbet ér, és e mellett dinnyét nyereséggel termelhetsz. Távol piaczra cserhaju, vagy görögdinnyéket termelj, mert a sima fajok héjai elrutúlván, mint a szemnek nem kedvezök, kelendök sem lesznek.

53. §. *Dinnye fözött.*

A vastag husú és haju cser dinnyéket, vagy a kivül sima, de belöl vastag taplós héjú dinnyéket, különösen pedig azokat, melyek meghasadtak és igy veszendök, az érettlenség azon fokán, midön már a hus a kellö szint megnyerte; avagy az érett de keményhéju dinnyék héjait meg kell hámozni, aképen, hogy azon a héj fás részéböl mi sem maradjon, továbbá a húst egész addig, mig lágy, le kell róla faragni, ebböl azután apróbb szeleteket kell készíteni, mely szeletek ¼ résznyi igazi tiszta

fehér boreczettel vegyitett vizben addig főzetnek, hogy átfőve lesznek ugyan, de keménységből mit sem veszitvén, egyedül hajlékonyságot nyernek. Es meglévén, az eczet és viz rólok leszüretik, s egy fedett edénybe tétetnek, ha még nagyon elfőzve nincsenek, ha pedig már elfőzve lennének, azonnal hülhető álapotba tétetnek. Ekkor annyi viz vétetik, mennyi az arra alkalmazandó edényben a dinnye héjakra öntetvén, azt belepi, ezen vizbe egy meszelyre 2 fontot számitva, czukor tétetik, mely czukor, a hab folytonosan szedetvén róla, mindaddig fóraltatik, mig tajtékot ad. Midőn a czukor eképen a tajtéktól megtisztitatott, azon forrón a viztől ismét leszürött dinnyeszeletekre öntetik, és befödetvén eltétetik, más nap a czukorlé leszüretik, és ismét a habtóli tisztulásig forraltatik, s ismét a dinnyére öntetik. E működés mindaddig ismételtetik, mig a dinnyeszeletek tökéletes átlátszóságot nyernek, mert ha a szelet középén csak egy hajszálnyi homályosság volna is, ez annak a jele, hogy átfőve nincsen; és ily álapotban előbb utóbb forrásba s végre eczetesedésbe jövend, mi, ha minden iparkodás mellett is bekövetkeznék, akkor a dinnyék ujra átfőzendők, mely alkalommal fehér jeges alakot nyernek ugyan, de a mint elhülnek, előbbi szinüket azonnal visszanyerendik. Vigyázni kell végre arra is, hogy a dinnye befő-

zés közben el ne eczetesedjék, és e czélból az edény minden leszürés után leöblitendö, mert a rajta maradt lé megszokott eczetesedni; továbbá egy napnál tovább állani hagyni nem kell, mert igy is megeczetesedik, hanem minden 24 vagy 12 órában a levét által kell forralni. Az eképen átfött dinnye egy széles nyilásu üvegbe egymásra fektetve rakatik, s a czukorlé ráöntve, papirossal beköttetik. Szükséges a dinnyeszeleteket egymásra fektetni azért, mert ha ezek hosszával dugatnak be egymás mellé, akkor fogyasztás alkalmával a kihúzott szelet helyére a czukorlé leszálván, a megmaradott szeletek felsö vége fedetlen marad, s imelgös álapotba esik, a lébeöntés alkalmával támadt léghézagokat egy vékony és hegyes pálczika segitségével szükség betölteni.

Az eképen elkészitett dinnye a legnemesebb befözötteket, ugy diszre valamint élvre nézve is fölülmulja, a dinnyeszeletek természetes nyers dinnye hushoz hasonlók, és azokon a legkisebb erecske is csinosan és csábitólag mutatja át magát. A dinnyehus az ínynek olvadékony és sima érintést okozván, kedves eledel, s szelid illatja felül mulván minden egyéb illatot, ebéd elött étvágyat hoz, és ebéd végén mint utócsemege a szájnak és gyomornak állandóul kedves érzést tart fel.

Ezenkivül tékozlással sem jár, mert a czukorlé mártásokba vagy egyéb ételekbe édesitönek használtatván, az eledelnek kedves izt, vagy ó borba vegyitetvén nemes italt ad.

Továbbá e csemege a gyomor emésztést elösegiti, és szorulás ellen használható kedves orvosság.

Végre a jól elkészitett dinnye főzet, éveken által eltartható s akkor is midön megeczetesedett, élvezetes.

A dinnyét eczet nélkül is befőzik czukorba azért, mert az igy tartósabb szinét és illatját jobban megtartja, de ez imelgős izü, s azért szükséges azt czitromlével felelegyíteni, bár igy is a gyomornak könnyen árt.

Az eczetes viz, mely a dinnyéről leszüretett, azon melegen az eczetágyra öntetvén, jó illatu eczetet ad.

Az eczetnek pedig azért kell tiszta fehérnek lenni, mert az különben a dinnyét bepiszkolja.

54. §. *A dinnyerakat.*

A dinnyerakat igy készül : készits említett érettségü és minőségü dinnyéből minél vastagabb szeleteket azon módon, melylyel a befőzöttet, ezen szeleteket, azután egy széles üveg edénybe akép rakd törött czukor közé, hogy minden darab, va-

lamint az üveg között is czukor legyen, azután hints erre mintegy két ujnyi vastagságra czukorport, kösd be papir fedéllel, s tedd el. Évekig elterthatod, csakhogy midön egy darabot kiveszel, helyét czukorporral hintsd be. Ez a legfinomabb csemegéd lesz.

55. §. *A dinnyének egyéb hasznai.*

A dinnyés méhes közelében annyiból tesz hasznos szolgálatot, hogy folytonosan virágozván, a méheknek állandó táplálékot nyújt, és széles levelei alatt a méhek viharos és esös időkben folytonosan legelészvén, a készet nem fogyasztják, söt abból talán mézelnek is.

Az apró zöld dinnyécskék, ha azok nem ragyásak, ugorka gyanánt besavanyithatók. A dinnyemagot a tyúkok különösen kedvelik. A különben hasznavehetlen dinnyéket a tehenek és sertések különösen kedvelik, és a hizóba szánt sertésnek jó emésztést és étvágyat szerez, a disznó húsa pedig kedves és édes ízt nyer tőle.

56. §. *Utó figyelmeztetés.*

Részszerint az ültetési s kora herélési, részszerint pedig a nem öntözési módornál fogva, az ezen munkában felállitott rendszer melletti ültetvény eleinte díszleni nem szokott, a palánták törpék, a

levelek lankadtak, zsugorodottak lesznek, és leginkább azzal, hogy barna leveleik hegyét a helyett, hogy az égfelé emelnék, a földig hanyat konyitják, megkülönböztetik magukat a különben kezelt növényektől, s ezen állapotot oly hosszadalmasan tartják meg, hogy a nem probált müvész a termés sikere felett kételkedni s kétségbe esni kezd, a dinnyész collegák által pedig gúnyoltatik.

Azonban épen akkor, midőn a kétségbeesés tetőpontjára hágott, a koczka fordul, a növény, mely eddig magát izmosítá, s a földben erősité meg, egyszerre kövér bütykéket mutat, melyek azonnal gyümölcscsel, s virágokkal gazdagon megrakott indákba fejlődnek, mely indák a már magokkal termett gyümölcs gyors fejlesztése mellett számtalan mellék indákba oszlanak fel, izmos terebélyes ép leveleikkel a dinnyést bámulatos rögtönzéssel takarják be, mely levelek eleinte a gyümölcsöt a világ szemei elől elrejtik; és a dinnyésnek ismét ócsárlandó meddő szint adnak, mig végre azok alól a mintegy büvészi erővel elő idézett roppant nagyságu és remek alaku dinnyék ismét megjelennek, a mikor a dinnyész collegák esze megakad.

57. §. *Csiperke (Champignon).*

Az ekép készült dinnyés gombát is szokott böven termeni, melyet midön az ember észrevesz, a földből kihúzni alig enged, hanem naponta 11 óra tájban azon helyen, hol már egy pár termett, a földön bizonyos emelkedést okoz, mely felvájatván, az ott lévő gombák késsel kimetszetnek.

58. §. *Időjóslat a dinnyészethez.*

1-ször. Lucza jóslat következőképen készitendő: Lucza naptól karácsonyig van 12 (feltünőleg változékony időjárású), nap minden nap egy hónapot képvisel; tehát fel kell jegyezni naponkint is óránkint is az időjárást, s azt a jóslatban az év hónapjaira soronkint alkalmazni, s különösen kell ügyelni: 3. 4. és 5-ik napokra, mint mart. apr. és május hónapokban jellenőkre.

2-szor. Mátyás naptól kell még lenni 40 dérnek, mely szám, ha tavaszkor nem adta ki magát, kiadja nyáron, s ha máskép nem, jégesővel.

3-szor. Vincze nap ha borús, dinnyére nem lesz kedvező nyár.

4-szer. Holdváltozás ha vasárnapra esik, azon negyed borús, komor és tavaszkor hideg lesz, a másod heréléssel nem kell sietni (9. §).

5-ször. Tavaszkor mindaddig mig verebek, ha négyenkint is csoportosodnak, meleget ne várj.

6-szor. Tavaszkor mig varjak, szarkák, czinegék, és egyéb erdei madarak kertedben mutatkoznak, hidegtől tarts.

7-szer. Kora zengés, késő tavasz.

8-szor. Tavaszkor, ha a méh mélyen halgat, hideget jelent; ellenben ha játszik, jó időt varj.

9-szer. Ökör nyálhoz hasonló pókhálok, ha a levegőben szállonganak, tartós szárazságot, tavaszkor pedig hideget jelent.

10-szer. Májusban e három napok Pongrácz Szervácz, Bonifácz, mint holdfogytának utolsó napjai, deret szoktak hozni; ha az ég tiszta, palántáidat éjszakára takard be.

11-szer. Ha gyakori s a porfelleget magasra nyujtó forgószelek járnak, szárazságot, s tavaszkor hideget jelent.

12-szer. Ha a távolban magasra tornyosodó felhőket látsz, tartós esőzésre számolj s tavaszkor melegre.

13-szor. Ha a vakand nagyobb szünet után túrni kezd, esőzésre, és tavaszkor melegre számolj.

14-szer. Ha a trágya vagy trágyás fészkek felett repkedő bogárrajok mutatkoznak, tartós és meleg esöt várj.

15-szőr. Ha nyugatkor a borúlt égen a nap 3

helyen világit át, akép mint ha három helyen lenne nap, akkor tartós hideg esőzésre számolj.

16-szor. Ha palántáid tavaszkor fonnyadnak, nyáron pedig a dinnye levelek mint ha leforáztattak volna lekonyulnak, három nap alatt esőt várj.

17-szer. Minél tartósabb az időjárás melyben vagyunk, annál korábban mutatkoznak a változás imént felhozott jósai.

MUTATÓ

az uj dinnyetanhoz.

Lap.

Bevezetés ... —

1. §. A dinnye bölcsöje, haszna s befolyása az emberi testre, érés ideje ... 5

2. §. Fögyök, a fögyöknek a földbe mélyen nyúlnia nem szabad ... 8

3. §. A gyökerek minősége, s a föld nemekről, melyekben a gyökerek tenyésztetnek, mikép képződik a tápláló nedv a növényben ... 9

4. §. Az öntözés káros, a palántásbani öntözés, elkerülhetlen esetbeni öntözés módjai. Párhuzam az első és egyéb öntözés közt ... 11

5. §. A törzsről, melynek magasra nyúlni nem szabad, a törzs rodhadásról. A hangyák ártanak a törzsnek ezek elháritása ... 14

6. §. Herélés a dinnyetenyésztés lényeges előmozditója, a herélés ideje és módja, a görögdinnye nem herélendö. 17

7. §. Inda-takarók ... 19

8. §. A mák és kender mint segéd ültetmények, azoknak a dinnyére befolyása és haszna ... 21

Lap.

9. §. A másod- és harmad herélés, csonkitások csekély kivétellel nem teendők, a madzag inda, sarj inda, szalag inda, inda hervadás 22
10. §. A maglevél, mi van ártalmára a maglevélnek 25
11. §. A levelekről s annak ellenségeiről, a levelek tüdei a növénynek, díszei a kertnek, és a tenyésztésnek s nemesitésnek elősegitői 27
12. §. A bajusz, ha szapora gyümölcsöt akarunk a bajuszt szokás lecsipni, a bajusz elszáradásáról lehet itélni a gyümölcs érettségére 30
13. §. A virág, hím és ném virág, a két nembeli virág közösülése, bogarak s szél befolyása a közősülésre, a kötődésről 31
14. §. A virágok párosulása általi el- s átfajulás, ezen fajulás elháritása, a görögdinnyének befolyása a sárga nemesitésére, valamint a sárgának a görögdinnye elfajulására, a vál fajok eltünéséről, s ujak megjelenéséről 32
15. §. A szél a virágokban nagy kárt tesz, ezen károk elháritásának módjai 36
16. §. Átalános jegyzetek a virágokról s azokkali bánásmód 34
17. §. A dinnye gyümölcsről átalában 37
18. §. A dinnye alkat részei: a) Csutak mindennemű megsérüléstől ovandó. A csutak megsérül hengerités alkalmával. Mikép kell e műtétet végezni, hogy a csutak ne sérüljön. A csutaknak árt a ragya, jég, napszurás; ezek ellen ovószer. A csutak egyéb ellenségei. Ha a dinnye megérett a csutak attól elválik 38
19. §. A dinnyehéj, ennek diszéről, a dinnyehéjak külömbségéről, mely héjú dinnyék legcsinosabbak, legédesebbek, szin- és illatosbbak 40
20. §. Az éghajlatnak, s földnek a dinnyehéj alakjára s átalakulására befolyása, a dinnyehéj elferdülésének okai ennek megelőzése s orvoslása 43
21. §. A dinnye ferde növése, annak oka, orvoslása 44
22. §. A dinnyehéjak meghasadása, annak orvoslása, a dinnyehéjak számozása, rajzfeliratokkal ellátása ... 46

Lap.

23. §. A dinnyehéjról megismerni az érett dinnyét, a dinnyék lékolásáról 47

24. §. A dinnye husa, annak faj szerinti külömbsége, szin, íz, illat, levesség, szeszesség, tömöttségre nézve. Az üveg vagy kocsonya és kóczos husú dinnyék. Savanyú és szagos dinnyékről 48

25. §. A mag, a dinnye mely részében terem a legtökéletesebb, mely részében a nemest hozó és fajtartó mag, mikép kell a magokat elkésziteni, s ültetésig eltenni 51

26. §. Hány éves mag ültetendő, mennyire alkalmazandó az a sárga és görögdinnyékre nézve 54

27. §. Hold befolyása a növényre, s annak a tenyésztésnéli figyelembe vétele 56

28. §. Egy fészekbe hány palánta s ezen hány gyümölcs hagyandó, értekezés a tápvezető organumok alakulásáról 60

29. §. A dinnye elfajulásának okai 64

30. §. A dinnyés fekvése, a keleti avagy nyugoti árnyék e károsabb a dinnyésre? a keleti árnyék mennyire szükséges 66

31. §. A dinnyének való földről átalában, a marás agyagról különösen 67

32. §. A dinnye egy földben egymás után többször alig sikerül, ennek oka és orvoslási kisérletek, a szén vegyiték, és a váltó mivelésről 69

33. §. Föld s trágya nemekről, részletesen a madár trágyák mint féreg irtók, másod trágyázás 71

34. §. Érettlen föld keverékről 74

35. §. A föld befolyása a dinnye hús szinére 74

36. §. A kellő légmérséklet előidézése, a trágyás, dinnye gödrök elkészitése, a dinnyének nem a trágyás gödör felé, hanem ilyek közé ültetése, ezen módnak előnyei az előbbi mód felett. Ridegebb éghajlat, a trágya ujitása a gödrökben, vadvizes és árvizes helyeken a palántának közvetlen a gödör trágya fölé ültetése 78

Lap.
37. §. A meleg ágyról 78
38. §. A palántásról 79
39. §. Külön ágyról (kreft). 80
40. §. Magkelesztés különböző módjai 81
41. §. A mag ültetésének idői 83
42. §. A mag ültetés módja 84
43. §. A palánta átültetés módjai 85
44. §. A föld művelése 86
45. §. A töltésről, s ennek különös hasznáról 87
46 §. A kapálásról 88
47. §. Hónapok szerinti előadása a dinnye mivelésnek ... 88
48. §. A dinnye ellenségeiről 93
49. §. Dinnye födöny 98
50. §. A görögdinnyéről s magról 99
51. §. A dinnyefajokról átalában, a faj megismerése kelési és fejlési időről, indáról és levelekről, a fajokról névszerint 101
52. §. A dinnyevásár, s a tenyésztésnek a dinnye vásár minőségéhez irányzása 106
53. §. Dinnyefőzött készités módja 106
54. §. A dinnyerakat készités módja 109
55. §. A dinnyének egyéb hasznai 110
56. §. Utó figyelmeztetés 110
57. §. Csiperke (Champignon) gombáról, mely a dinnyésben terem 112
58. §. Időjóslat a dinnyészethez 112

SZEGED
A: 90490

[illegible]
[illegible]
[illegible]

79. XIII. 257. AUKCIÓ

PFEIFER FERDINÁND,

ezelőtt

EMICH GUSZTÁV

NEMZETI KÖNYVKERESKEDÉSE

PESTEN,

Servita-tér, a „**fehér-hajó**“ val szemközt,

tisztelettel ajánlja a t. cz. olvasó-közönségnek az európai összes (angol, franczia, német, olasz stb) **irodalom** minden ágából dúsan és választékosan fölszerelt

könyvraktárát;

megszerezhetni nála minden, bármely hirlap által jelentett könyvet, folyóiratot minden **árfölemelés nélkül**, s kivánat következtében a **postáni szállitásról** is gondoskodik; **fölvilágositást az irodalom minden termékét illetöleg, legnagyobb készséggel nyujtand.**

Cpl